22 МАР 1993

Халқ зиёлилари рўзномаси

Маърифат

معرفت

MARİFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1993 ЙИЛ 17 МАРТ, ЧОРШАНБА

№ 18 (6529).
Баҳоси 5 сўм.

БМТ Бош котиби Бутрос Бутрос Ғолий жаноби олийларига

Бош котиб жаноблари!

Тожикистондаги воқеалар муносабати билан 1992 йилнинг сентябрида қилган Мурожаатимга ижобий муносабатда бўлинганлиги ҳамда ана шу мамлакатдаги вазиятни нормаллаштириш йўлида БМТ сарфлаётган самарали куч-ғайратлар учун сизга яна бир бор самимий миннатдорчилик изҳор этишдек юксак шарафга муяссарман.

Ўзбекистон Республикасининг ҳукумати ва халқи Ер куррасининг турли бурчакларидаги, шу жумладан, бизнинг минтақамиздаги можароларни бартараф этиш борасида БМТнинг саъй-ҳаракатларини ва Бош котиб сифатида сизнинг чора-тадбирларингизни ғоят зўр эътибор ва умид билан кузатиб турибдилар.

Жаноби олийлари, шу муносабат билан Марказий Осиёда ва аввало Тожикистонда барқарорлик ҳамда тинчлик ўрнатиш муаммоларига яна бир бор эътиборни жалб этишни истардим.

Тожикистоннинг конституциявий йўл билан сайланган ҳокимияти бу жафокаш мамлакатда тинчликни, тартиб ва қонунчиликни қайта тиклаш, иқтисодиётни барқарорлаштириш ва аҳолини таъминлаш, биродаркушлик урушининг оғир оқибатларини тугатиш (бу уруш ўн минглаб кишиларнинг ёстиғини қуритди) борасида кўраётган чора-тадбирларини Ўзбекистон Республикаси, ишончим комилки, бошқа қўшни давлатлар ҳам ижобий баҳоламоқдалар.

Азият чеккан халққа БМТ йўли билан берилган инсонпарварлик ёрдами, Қозоғистон, Россия, АҚШ, Туркия, Хитой, Ҳиндистон ва бошқа мамлакатлар томонидан уни қўллаб-қувватлаш ва меҳр-шафқат кўрсатиш ҳаракатлари юксак баҳога сазовордир.

Ўзбекистон қўшни мамлакатдаги урушда жафо чеккан ларга астойдил ҳамдардлик туйғуси билан озиқ-овқат, болалар кийим-кечаги, дори-дармонлар, қурилиш материаллари ва бошқа ҳаётий зарур молларни юбориб турди ва ҳамон юбормоқда.

Шу билан бирга ҳозирги вақтда Тожикистондаги шафқатсиз ва тинкани қуритадиган урушнинг, уй-жойлар ва ҳаёт таъминоти иншоотлари жуда кўплаб бузилганининг ғоят оғир иқтисодий ва ижтимоий оқибатлари, ёнилғи, ёқилғи, уруғлик, озиқ-овқат, дори-дармон билан таъминлашдаги ҳалокатли аҳвол ўз таъсирини ўтказмоқда. Инсонлар кулфати ва азоб-уқубатларининг, ялписига дардга чалиниш ва юқумли касалликларнинг янги-янги манбалари пайдо бўлиш эҳтимоли бор.

Жаҳон миқёсида юксак обрўга эга бўлган сиз, Бош котиб жанобларига мурожаат этиб, БМТнинг халқаро ҳаётдаги ноёб аҳамиятини назарда тутиб, ҳеч кечиктирмай кўриб чиқилиши лозим бўлган икки масалада ёрдам беришни илтимос қилур эдим.

Биринчиси. Бу — жаҳон ҳамжамияти ёрдамида Тожикистон Республикаси билан Афғонистон ислом давлати ўртасидаги чегаранинг бехатарлиги ва даҳлсизлигини таъминлашдан иборатдир. Бу масалада биз ниҳоятда ташвишланаётганимизнинг боиси шундаки, собиқ СССР таркибида тарихан ривожланиш сабабли Тожикистоннинг ташқи чегаралари айни бир вақтда минтақамиздаги барча мамлакатлар учун энг чекка марра бўлиб қолган. Яқиндагина суверен ва мустақил бўлган Марказий Осиёдаги бешта давлат ўртасида лоақал рамзий бўлсада ички чегаралар мутлақо мавжуд эмас. Шу боисдан Тожикистон чегараларининг даҳлсизлигига оз бўлсада қилинган тажовузлар Марказий Осиёдаги барча давлатларнинг суверенитетига бевосита тажовуз деб қабул қилиниши мумкин.

Айни пайтда биз ишончли манбалардан олган маълумотларга кўра, Тожикистоннинг Афғонистон томонидаги жанубий чегаралари бўйлаб қўшни мамлакатлар ҳудудида жойлашган экстремистлар марказларининг бевосита иштироки ва мададида минтақамиз ҳудудида қўпорувчилик ҳаракатларини амалга ошириш учун қўпорувчи-террорчи гуруҳлар томонидан қурол-яроғ омборлари, шунингдек, лагерлар барпо этишга зўр берилмоқда.

Шу тариқа, Афғонистон—Тожикистон чегарасини оммавий тарзда бузишларга ва Марказий Осиёда шафқатсизларча қотиллик ҳаракатларига фаол тайёргарлик кўрилаётгани халқаро жамоатчиликни ташвишлантирмай қололмайди.

Жаноб Бош котиб, сизнинг эътиборингизни жалб этмоқчи бўлганим бошқа масала — қийноқ ва дўқ-пўписалар ёрдамида зўрлик билан Тожикистондан ҳайдаб кетилган ўн минглаб бегуноҳ ва ҳамма нарсадан маҳрум этилган кишилар — болалар, аёллар, қариялар тақдирига дахлдордир. Улар Афғонистонда жуда оғир аҳволга тушиб қолганлар, зўравонлик, очлик, касалликдан ҳалок бўлмоқдалар ва ўз она юртига тўсқинликсиз қайтишлари учун БМТнинг ғоят қатъий мададига муҳтождирлар.

Ўзбекистон Республикаси инсонпарварлик қоидаларига амал қилиб, Тожикистоннинг зўрлик билан ҳайдаб кетилган аҳолисини БМТ ҳомийлигида Ватанига қайтаришга доир махсус ҳаракатни амалга оширишда ўз кўмагини, шунингдек мавжуд имкониятларни, жумладан, ўз ҳудудини таклиф этишга тайёрдир.

Жаноби олийлари!

Тожикистонда ва унинг теварагида кескинликнинг яна авж олиши катта вайронагарчилик келтирувчи ядро ва оддий қуролга эга бўлган улкан минтақада сиёсий ва ижтимоий ларзаларни келтириб чиқариш учун қудратли омил бўлиши мумкинлигига етарли баҳо бермай бўлмайди.

Шу муносабат билан мазкур мактубни расмий Мурожаатнома деб билиб, Хавфсизлик Кенгашининг мажлисида муҳокама қилиш учун махсус ахборот тайёрлаш мақсадида ишларнинг аҳволини батафсил ўрганиш ва фактлар тўплаш учун сизнинг шахсий вакилларингизни минтақамизга юборишингизни сўрайман. Жаноб Бош котиб, Сизни ишонтириб айтаманки, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати уларнинг ишига ҳар томонлама ёрдам беради.

Фурсатдан фойдаланиб Сиз, жаноби олийларига ўзимнинг энг юксак эҳтиромимни яна бир бор изҳор этаман.

Ислом КАРИМОВ,

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

Тошкент шаҳри, 1993 йил 13 март.

Пойтахт шаҳар Собир Раҳимов туманида очилган 309-шарқ тиллари лицейида ўғил-қизларга араб тили ҳам ўргатилади. Ўқувчиларнинг бу борада эгаллаган билимлари чакки эмас. Чунки у ердаги араб тили машғулотларини филология фанлари номзоди, малакали ўқитувчи Турғун Қодиров олиб боради.

Сиз кўриб турган суратда араб тили ўқитувчиси Т. Қодировнинг ўқувчилар саволларига жавоб бераётган пайти акс эттирилган.

Х. МИРЗАКАРИМОВ сурати.

БАЙРАМ ШУКУҲИ

Мактабнинг ҳашаматли залига қадам қўйганимизда баҳор байрами — Наврўзга бағишланган тантаналар эндигина бошланган ва карнай-сурнайларнинг шўх садолари янграётган эди.

Дилимизга завқ бағишловчи «Баҳор вальси» оҳанглари тингач, саҳнага бошловчилар чиқиб, Наврўз байрами диллар қулфини очаётганидан мактаб жамоаси беҳад хурсанд эканликларини изҳор этишди.

Пойтахтимизнинг Акмал Икромов туманидаги Рустамхўжа Бобоев номли 287-ўрта мактабда Наврўз байрамига ҳар томонлама пухта ҳозирлик кўрилганди. Шеърлар қўшиққа, рақслар қутлов сўзларига айланиб кетди.

Қадриятларимиз тикланиши, миллий урф-одатларимиз ўз ўрнини эгаллаётганлиги мазкур байрам шодиёнасида ҳам яққол намоён бўлди.

Байрам шодиёнасида Тошкент шаҳрининг маориф, фан ва маданият муассасаларидан, Ҳамза номидаги академик драма театри ҳамда Охунбобоев номли республика ёш томошабинлар театрининг таниқли актёрлари иштирок этишди.

— Педагогик ва ўқувчилар жамоамиз баҳор байрамига анча тайёргарлик кўришди, — дейди мактаб директори Дилбар Йўлдошева. — Агар йиғилганларга оз бўлса ҳам яхши кайфият улашолсак, кўнгилдаги мақсадга эришган бўлардик. — Қарс икки қўлдан чиқади деганларидек, байрамимизнинг файзу тароватли бўлишига жамоат ташкилотлари, Катта Қаъни маҳалласи фаоллари, ота-оналар ҳам муносиб ҳисса қўшишганидан мамнунмиз.

Ҳа, мактаб жамоаси Наврўз байрамини уюшқоқлик билан ўтказди. Чиройли қилиб безатилган байрам дастурхонига сумалак ва бошқа тансиқ кўклам таомлари тортилди.

Ғафур МИРЗО.

ТАЖРИБА МАЪҚУЛЛАНДИ

Яқинда Андижон вилояти шаҳар ва туман халқ таълими бўлими мудирларининг «Таълим ҳақида»ги давлат қонуни талаблари асосида бошқарув аппарати фаолиятини қайта қуриш масаласига бағишланган семинари бўлиб ўтди. Анжуман қатнашчилари Марҳамат туман халқ таълими бўлимининг мудири Расулжон Султоналиевнинг маърузасини тингладилар.

Муҳокамада сўзга чиққан иқтисод фанлари доктори, профессор Қодиржон Йўлдошев, шунингдек, вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш институтининг мутахассислари тумандаги илғор тажрибаларга юқори баҳо беришди.

Вилоят халқ таълими бошқармасининг Марҳамат туманида ўтказилган кўчма кенгаши йиғилишида эса бу тажрибалар бир овоздан маъқулланди ва вилоятда кенг оммалаштиришга тавсия этилди.

А. ЭРАЛИЕВ.

МАКТАБДА ТЎҚУВЧИЛИК ЦЕХИ

Ҳозирги кунда ёшларга таълим жараёни билан ҳунар ўргатишни бирга олиб боришни режалаштирган мактаб жамоаси тўғри йўл танлаган бўлади. Ип-йигирув ва тўқимачилик фабрикаси директори Илҳомжон Сотволдиев ташаббуси билан Қўрғонтепа туманидаги ибн Сино номли 2-ўрта мактабда тўқувчилик цехи очилди. Бунинг учун мактаб учта хонани ажратиб берди. Ҳозир 20 та дастгоҳда мактабнинг 9, 11-синф ўқувчиларидан 15 нафари инженер-технолог Тамарахон Камоловадан тўқиш сирларини мукаммал ўрганиб олишди.

Фабрика хомашё билан таъминлаяпти. Қизлар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар асосан болалар кийим-кечакларидан иборат бўлиб, ҳаммага маъқул келмоқда.

А. МАҚСУДОВ.
Андижон вилояти.

ҲАМЖИҲАТЛИК БИЛАН

Умумдавлат аҳамиятига молик иш — чиқинди металл парчаларини тўплаш ва топширишда халқ таълими тизимидаги кўпгина ўқув юртлари, ташкилотлар ва муассасалар фаол қатнашмоқдалар. Жойларда йиллик режалар бажарилиб, муваффақиятларга эришилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида ташкил этилган штабга рапорт телеграммалари ҳам келиб турибди. Яхшиси...

ТЕЛЕГРАММАЛАР

ТЕРМИЗ ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ МАЪМУРИЯТИ ШАРТНОМАГА МУВОФИҚ ШУНИ МАЪЛУМ ҚИЛАДИКИ, БИЛИМ ЮРТИ ЖАМОАСИ 1993 ЙИЛДА МЕТАЛЛ ПАРЧАЛАРИ ТОПШИРИШ БЎЙИЧА БЕЛГИЛАНГАН 20 ТОННА РЕЖАНИ 1 МАРТДА БАЖАРДИ. ДАВЛАТГА 25 ТОННА МЕТАЛЛ ПАРЧАЛАРИ ЙИҒИБ ТОПШИРИЛДИ.

Билим юрти директори ҲИММАТОВ.

СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БОШҚАРМАСИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИГА ШУНИ МАЪЛУМ ҚИЛАДИКИ, 1993 ЙИЛ 26 ФЕВРАЛДА 2890 КИЛОГРАММ РАНГЛИ МЕТАЛЛ ПАРЧАСИ ТОПШИРИЛИБ, ЙИЛЛИК РЕЖА 101,4 ФОИЗГА БАЖАРИЛДИ.

Бошқарма бошлиғининг муовини
А. ИСЛОМОВ.

А. Р. БЕРУНИЙ НОМЛИ САМАРҚАНД ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ 25 ТОННА МЕТАЛЛ ПАРЧАЛАРИ ЙИҒИБ ТОПШИРИБ, ЙИЛЛИК РЕЖАНИ БАЖАРГАНЛИГИНИ МАЪЛУМ ҚИЛАДИ.

Билим юрти директори
С. ШОКИРБЕКОВА.

НАВРЎЗ—ҲАЁТИМИЗ ЗИЙНАТИ

Қуёш заррин нурларини сочмоқда, сарин еллар эсмоқда, дов-дарахтлар куртаклари бўртган — ўлкамизга орзиқиб кутилган Наврўз кириб келяпти. Мухбиримиз бўлажак Наврўз байрами муносабати билан пойтахтнинг Собир Раҳимов тумани ҳокими Кудратилла Рафиқовга бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

— Наврўз арафасида ҳокимият томонидан қандай ишларни амалга ошириш назарда тутилган?

— Бу Наврўз замонамизга ҳамоҳанг, халқ иродаси ва орзу-умидларини ўзида мужассамлаштирган, демократик давлатнинг ҳуқуқий мезонларига асосланган мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси билан кафолатланган, фуқаролар тенглигини ва миллатлараро тотувликни қарор топтирган Ислом Абдуғаниевич Каримовдек доно сиёсатчи етакчилигида катта янгиланиш сари юз тутган миннатдор халқнинг Наврўзидир.

Савоб ва хайрли ишларни амалга оширишга уч юз мингга яқин киши истиқомат қилаётган Собир Раҳимов туманида, айниқса, эҳтиёж катта. Шу сабабли ҳам байрамлар арафасида хайрия тадбирларига катта эътибор берилади. Шубҳасиз, кўрсатган камтарона ёрдамимиз барча муаммоларни ҳал қилолмайди, лекин муҳтож оилага келганимизда ёки кекса отахон-онахоннинг кўзларида миннатдорчилик ёшларини кўрганимизда бунинг нечоғлик савоб иш эканини дилдан ҳис қиларкансан, киши.

Наврўз тадбирларида маҳалла жамоаларининг фаол иштирок этиши кўзда тутилмоқда. Байрам арафасида ҳокимият томонидан маҳаллаларга тўй ва маросимлар ўтказиш учун 10 миллион сўмлик жиҳозлар туҳфа қилинади. Собир Раҳимов ҳайкали атрофидаги майдонда катта байрам тантаналари, халқ сайллари ўтказиш режалаштирилган. Корхоналар, ташкилотлар, маҳаллалар, ўқув юртлари, боғча ва мактабларда ҳам Наврўз байрамига қизғин тайёргарликлар бормоқда.

— Ҳукуматимизнинг ижтимоий соҳадаги сиёсати, жумладан, аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш борасида қандай ишлар амалга оширилди?

— Ишимизда кўпгина янги анъаналар пайдо бўлди. Биринчи марта ўрта мактабни олтин медаль билан тугатган ёшлар билан, ҳарбий хизматга чақирилувчи йигитларнинг ота-оналари билан учрашувлар ташкил этилди... Шу ой охиригача туман хонадонларини газлаштиришни буткул тугаллаймиз. Бу бир қарашда оддий кўринган воқеа бўлса-да, аслида жуда катта мазмун касб этади. Тадбир — Ўзбекистондек йирик мамлакатнинг пойтахти бўлмиш Тошкентнинг киндиги ҳисобланган Эски шаҳар аҳолисига Президентимиз томонидан Истиқлол шарофатила кўрсатилган ғамхўрликнинг ёрқин намунасидир.

Собиқ Иттифоқнинг бўлиниб кетиши ва мустақил давлатларнинг вужудга келиши, эски мафкуранинг парокандаликка учраши, янги иқтисодий муносабатларнинг шаклланиши қатор ижобий натижалар билан бирга салбий кўринишларни ҳам вужудга келтирди. Халқимизнинг муҳим қадриятларидан бири — бу тинч меҳнат қилиш ва адолатдир. Буларнинг поймол этилиши барчани қаттиқ ташвишга солиб қўйди. Оғир гуноҳ ҳисобланган ўғирлик, гиёҳвандлик, безорилик, зўравонлик каби иллатлар илдиз отди. Президентимизнинг бор имкониятларни ишга солиб, зудлик билан бизга ёт бўлган, инсоний фазилатлардан маҳрум шахсларга қарши курашга чорлагани айни халқимизга кўнглидаги иш бўлди. Туманимиздаги жамоат тинчлигини муҳофаза қилиш бўйича идоралар барча зарур тадбирларни амалга оширмоқдалар. Лекин туманимиз аҳолисининг зич жойлашгани, ҳудуди кенг бўлгани боис, бу ишлар самарадорлиги бизни қониқтирмаяпти. Бу ишни кенг жамоатчиликни жалб қилмасдан, ёшлар масаласига чуқур ёндашмасдан, уларнинг тарбиясига янада жиддий қарамасдан ҳал қилиш мушкул. Яқинда бўлиб ўтган туман фаоллари йиғилишида айнан шу масала кенг муҳокама қилинди. Мактаб, оила, маҳалла, маъмурий идоралар, маданият муассасалари ишини мувофиқлаштириш мақсадида туман ҳудудида 29 та жамоатчилик ташкилий қўмиталари тузилди. Улар фаолиятининг асосий йўналиши — юқорида қайд этилган номаъқул ишлардан энг, аввало, ёшларни асраш, иллатларнинг улар онгини заҳарлашига йўл қўймасликдан иборат, деб белгиланди. Жорий йилдаги режаларимизда туманимизни шаҳримизнинг энг осойишта ва файзли қисмига айлантириш асосий ўрин эгаллайди. Бу борада Президентимизнинг ғамхўрлиги ва ҳукуматимизнинг диққат-эътибори туманимиз ҳудудига жойлашган «Ёшлик» талабалар шаҳарчасида ўз ифодасини топган. Бирон бир мамлакатда давлат миқёсида талабаларга биздагидек эътибор берилмаган. Буни талабаларимиз яхши тушунишади ва унинг қадрига етадилар. Ахир, озод юртимиз келажаги шуларнинг қўлида-да.

Дунёда биринчи бўлиб Ўзбекистонда «Соғлом авлод учун» орденининг таъсис этилиши келгуси авлод саломатлиги тўғрисида, соғлом болалар туғилиши учун, уларнинг жисмоний, маънавий ва ақлий жиҳатдан камол топиши учун зарур шарт-шароит яратиш ҳақидаги президентимизнинг яна бир ғамхўрлигидир. У бизнинг зиммамизга ҳам янги талаблар қўяди. Ўз фарзандларига ва оналарга шу қадар катта эътибор бераётган давлатимизнинг келажаги ҳақиқатан ҳам буюкдир.

Улуғ бобомиз Алишер Навоий:

«Ҳар тунунг қадр ўлубон,
Ҳар кунунг Наврўз ўлсун» —

дея тилаганлар. Туман меҳнат аҳлининг ҳар куни яратувчилик, ижодкорлик ва қувонч, шодлик куни — Наврўз бўлиб қолиши учун астойдил жонбозлик кўрсатаверамиз.

Суҳбатдош
Замира ТЎЛАГАНОВА.

СУРАТДА: Собир Раҳимов тумани ҳокими Қ. Рафиқов (ўртада), «Ёшлик» талабалар шаҳарчасининг ҳокими Ш. Болабеков ва ҳокимиятнинг котибият бошлиғи Р. Исахоновлар келгуси ишлар хусусида суҳбатлашмоқдалар.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ
сурати.

Янгилаш даври, янгиланиш даври

«ШОДЛИК МАКТАБИ»ДАН УМИДИМИЗ КАТТА

Биз бир неча йиллардан буён бошланғич синф ўқув режасида ҳаддан ташқари кўп соат ажратилгани, ўқув дастурларида ортиқча мавзулар, болаларни беҳуда банд этадиган топшириқлар кўплигидан амалиётчи муаллим сифатида куйиниб гапирар эдик. Шукурки, қарийб бир йил бурун «Маърифат»да «Тўрт йиллик бошланғич мактаб йўриқномаси (концепцияси)» лойиҳасининг эълон қилингани бизни мамнун этди. Концепцияда бизнинг иш услубларимиз, ўқувчиларни ортиқча юкдан озод қилиш, ҳафталик ўқув соатларининг кескин қисқариши, болаларга ёмон баҳолар қўймаслик, иложи борича уй вазифаларини камайтириш борасида аниқ йўлланмалар берилган. Шунингдек, унда болаларнинг кўпроқ очиқ ҳавода бўлишларини таъминлаш, ҳафтада сайр-саёҳатларни олиб бориш, экологик тарбия, кичкинтойларга табиат қўриқчилари қилиб етиштириш каби долзарб масалаларнинг мактаблар ҳаётидан муносиб ўрин олиши ҳақида биз кутган муаммоларни ҳал этиш йўллари аниқравшан кўрсатилган. Буни биз мамнуният билан қабул қилдик.

Биз ўқувчиларни тез-тез сайр-саёҳатларга олиб боришни одат тусига киритиб, ҳозирги кунда яхши натижаларга эришмоқдамиз. Болалар сайр-саёҳатларда кўрганларини яхши эслаб қолиб, синфга қайтгач, таҳлил қилинмоқда. Ана шу тасаввурлар асосида болалар чизган турли расмлардан катта кўргазма ҳам ташкил этдик.

Концепция лойиҳасида кўрсатилган тадбирлар тажриба тариқасида бизнинг чўл туманимиз мактабларида ҳам муваффақиятли синовдан ўтмоқда. Баҳор келиши билан кўкаламзорга айланган ерларда уюштириладиган ҳар бир саёҳат болаларни табиатга яқинлаштирмоқда. Улар шифобахш ўтларни топиб, сўнг уни йиғиш каби ишларда фаол қатнашмоқдалар. Ёз, куз ойларида эса уруғ йиғиш ишларида болаларнинг иштироки ҳам яхши бўлаётир.

Ўқитувчиларимиз бошланғич синфларда давлат тили тўғрисидаги Қонуннинг бажарилишига алоҳида аҳамият бермоқдалар. Чунки тил ҳақидаги Қонун — халқ таълимининг асоси эканлигини улар яхши ҳис этаётирлар. Атамаларни қўллаш, ўқувчилар луғатини бойитиш масалаларига ҳам алоҳида аҳамият бераяпмиз. Бу эса ўқувчилар саводхонлигини таъминлашга омил бўлаяпти.

Яқинда биз амалиётчилар олим-методистлар билан учрашиб, анжуманда катта илмий-амалий режаларини тузиб олмоқчимиз. Анжуман бизга фан ютуқларини амалиётга жорий этишда маълум йўлланма беради, деган умиддамиз.

Вилоят бўйича ўқитувчилар уюшмасини ҳам тузганмиз. Уюшма республикамизда бошланғич таълимни қайта қуришда фаолият кўрсатади. Ҳар бир ўқитувчини методик қуроллантириш масаласини ҳал этиш тараддудида кўп ишларни табақалаштирдик. Фаолиятга бундай ёндашишдан мақсад Сирдарё вилоятида таълим-тарбия ишларини талаб даражасига кўтаришдир.

Янгича таълим мазмунини амалиётга жорий этишда ўқитувчининг роли алоҳида аҳамиятга моликдир. Шу сабаб ҳар бир ўқитувчи ўзига жамият тараққиётининг бош тизими топширилганини, келажак равнақи унинг зиммасида эканлигини ҳис этиши зарур.

Мактабимизда таълимнинг долзарб масалаларини доимо муҳокама қилиб турамиз. Хусусан, барчамизга келажакда бошланғич мактабларни алоҳида бўлиб шакл топиши ва уни «Шодлик мактаби» деб номланиши жуда ҳам ёқди. «Шодлик мактаби» ёш авлодни бахтли ва саодатли қилиб тарбиялаши муқаррардир.

З. КОМИЛОВА,
Сирдарё вилояти Меҳнатобод туманидаги 1-мактаб ўқитувчиси.

УҚУВЧИЛАР ҲИССАСИ

СУРХОНДАРЁ. Бойсун туманидаги мактабларнинг ўқувчилари бўш вақтларини бекорга ўтказмаяптилар. Улар ота-оналарига ёрдам беришдан ташқари темир-терсак йиғиб, давлатга топширишмоқда. Шу кунгача ҳар бир мактаб ўқувчиси ўртача 80—100 килограммдан темир парчалари йиғиб топширди.

Туман халқ таълими бўлимининг алоҳида қарорига биноан бу ишда ўрнак кўрсатган ўқувчилардан бир неча нафари мавсум охирида махсус мукофотлар билан тақдирланадилар. Хуллас, ўқувчилар ҳиссаси катта бўлмоқда.

И. ТОҒАЕВА.

ТАРАДДУД

ҚАШҚАДАРЁ. Китоб шаҳар халқ таълими бўлимида ёшларни спортга чиниқтириш, уларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга алоҳида эътибор қаратилган. Шу кунларда шаҳар маорифчилари яна бир катта анжуманни ўтказишга бел боғлашди. Улар улуғ айём — Наврўз байрами муносабати билан вилоят мактаблари орасида бўладиган спорт мусобақаларини мана шу ерда ўтказишга қарор қилдилар. Албатта, бунинг учун шарт-шароит ҳам бўлиши керак. Лекин китобликлар бундан чўчишмайди. Чунки барча мактаблардаги, шаҳар халқ таълими тасарруфидаги спорт иншоотлари бўлажак мусобақага шай қилиб қўйилган.

У. БАҲРОМОВ.

БАЙРАМ ЯҚИНЛАШМОҚДА

БУХОРО. Олот тумани халқ таълими бўлимидагилар бу йил ҳам анъанавий Наврўз байрамини ўзгача бир тароват билан кутиб олиш ниятидалар. Лекин шунга қарамай, дастурга ўтган йилгига нисбатан бир оз ўзгаришлар киритилди. Масалан, туман халқ таълимига қарашли мактабларнинг илғор ўқувчилари, ўқитувчилар шу куни тумандаги кўп болали оналар, ногиронлар, Улуғ Ватан уруши қатнашчиларининг хонадонларида бўлиб, уларга ҳар хил совға-саломлар, миннатдорчилик улашиш ниятидадирлар.

М. ЖЎРАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН МАОРИФЧИЛАРИДАН „Маърифат"га

ТАДБИРЛАР ЎТКАЗИЛЯПТИ

НАВОИЙ. Бу ерда давлат тилининг қабул қилинганига уч йил тўлганлиги муносабати билан Ўрта Осиё ва Қозоғистон жумҳуриятлари ўртасида бўлиб ўтадиган анжуманга қизғин ҳозирлик кўрилмоқда. Шу кунларда бу ерда ташкил этилган ўзбек тили илмий-маърифий маркази шаҳар ва вилоят туманларидаги мактабларда бўлиб, бевосита мулоқот, турли анжуман ва тадбирларни ўтказиб турибди.

Бундан кўзланган мақсад эса вилоятда давлат тилини амалда жорий этишнинг қай йўсинда бораётганлигини назорат қилиш, халқлар ўртасида байналмилалчилик ва қардошлик ришталарини мустаҳкамлашдан иборатдир.

Ф. СОЛИҲОВ.

ЎРНАК КЎРСАТИШМОҚДА

ЖИЗЗАХ. Бу йилги баҳорни бошқа меҳнаткашлар қатори вилоятдаги маорифчилар ҳам қизғин кутиб олишди. Айниқса, мактабларда баҳорнинг илк кунлариданоқ тадбирларнинг бошлаб юборилганлигини айтмайсизми? Айни шу кунларда барча мактаблар ўз тасарруфидаги майдончаларда, мактаб ҳовлиларида мевали ва манзарали кўчатларни ўтқазишни бошлаб юборишган.

Хайрли ишда, Жиззах, Фориш, Дўстлик каби туманларнинг халқ маорифи бўлимидагилар алоҳида ўрнак кўрсатишмоқда.

М. БОБОРАҲМАТОВ.

ҚИЧҚИНТОЙЛАР ҲАМ БАЙРАМ КУТАДИ

САМАРҚАНД. Яқинлашиб келаётган Наврўз — баҳор байрамини катталар қатори кичкинтойлар ҳам алоҳида кутиб олиш ниятидалар. Шу кунларда вилоятдаги барча болалар боғчаси, айниқса, шаҳар халқ таълими тасарруфидаги кичкинтойлар масканида тайёргарлик қизғин бормоқда.

Байрам куни кичинтойлар турли хилдаги ўйинларни намойиш этиш билан биргаликда, сумалак, шунингдек, баҳор неъматларидан тотиб кўришади. Бунинг учун катталар ҳозирданоқ тайёргарликни бошлаб юборишган.

Б. ВОҲИДОВ.

Хотира

ИСТЕЪДОДЛИ ОЛИМ ЭДИ

Дунёда шундай одамлар бўладики, унинг яхшилигини, одамгарчилиги ва қилган хизматини кўпчилик тан олади. Устоз Зуҳриддин Нуриддинов ана шундай ҳалол ва пок яшаган инсонлардан эди. У киши ҳақида гап кетса «худо раҳмат қилгур ж а н н а т и одам эди», — деб қўйишади.

Ўз даврининг илғор зиёлиси оиласида дунёга келган Зуҳриддин ака етти йиллик мактабни тугатиб, даставвал Тошкентдаги 5-педагогика техникумида ўқиди, сўнг Ўзбекистон давлат дорилфунунининг тарих бўлимини тугатди.

Домланинг синчковлик билан узоқ йиллар давомида қилган меҳнати натижасида 1963 йили «Ғарб мамлакатларининг энг янги тарихи» номли дарслик юзага келди. Холисона айтганда, бу дарслик Ўрта Осиё минтақасида биринчи ўзбек тилидаги дарслик эди. Ўша вақтда ва ундан кейин ҳам бундай дарсликлар фақат Москвада муаллифлар гуруҳи томонидан тайёрланар, сўнгра бошқа жумҳуриятлар тилига таржима қилинарди. Худди шундай бир шароитда Зуҳриддин домланинг чинакам янги типдаги дарслик яратиши катта жасорат эди. Шунинг учун ҳам кенг жамоатчилик бу дарсликни илиқ кутиб олди. Кейинчалик бу дарсликнинг иккинчи қисми ҳам босмадан чиқди. Кейинги 30 йил ичида ягона ҳисобланган бу дарслик учун талабалар, тарихчи ўқитувчилар домладан ҳанузгача миннатдордирлар.

Ғарб мамлакатлари тарихининг чинакам билимдони ва тарғиботчиси бўлган З. Нуриддиновнинг кейинги фаолияти бевосита Ўзбекистонда тарих фанини юксалтиришга бағишланганини алоҳида таъкидламоқ лозим. У кишининг маърузаларини талабалар ниҳоятда орзиқиб кутишарди. Айниқса, унинг чуқур билими, ҳеч бир қоғозсиз соатлаб маъруза қилиши, жумлаларни чуқур мазмунли қилиб тузиши, ҳеч бир шошилмасдан гапларни дона-дона қилиб тингловчи қалбига сингдира олиши ҳақиқий тарихчи муаллимга нисбатан талабаларнинг чуқур ҳурматини уйғотарди.

Зуҳриддин ака Нуриддиновдаги улуғ хусусиятлардан яна бири илмга фидойилик эди. У ҳар қандай ёзилган нарсани — газета мақоласими, бирон бошқа маърузами эринмай чуқур таҳлил этиб, ажойиб маслаҳатлар берар, барчага баробар эди. У шогирд танлаганда қаерданлиги, бой, камбағаллигига қараб эмас, балки истеъдодига қараб танларди. Улуғ Ватан уруши бошланганда бир қўлида қурол, бир қўлида қалам билан Ватан учун хизмат қилди. Газеталарда мақолалари билан тез-тез чиқиб турди. У ў з б е к халқининг жангчиларга мурожаатини рус тилига таржима қилиб дивизияга тарқатгани ва жангчилар орасида сиёсий ишларни намунали олиб боргани учун Олий Бош қўмондоннинг ташаккурномасини олишга сазовор бўлган.

Урушдан ғалаба билан қайтган Зуҳриддин домла яна ўзининг қадрдон иш жойига — Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтига қайтди ва ўқитувчилик қила бошлади. Айни пайтда номзодлик диссертацияси устида ҳам ишлай бошлади. 1950 йилда Ленинград шаҳрида «Ўрта Осиёда 1884 — 1885 йилларда инглиз-рус низоси (қарама-қаршилиги)» деган мавзуда номзодлик диссертациясини ҳимоя қилди.

Ажойиб инсон, ҳассос қалб эгаси Зуҳриддин Нуриддиновдан ҳамон талабалар қўлидан тушмай келаётган учта дарслик, бир қатор монографик асарлар, турли мақолалар биз шогирдларга мерос бўлиб қолди.

«Оққан дарё — оқаверади» деган мақол бор халқимизда. Домланинг қи[illegible]иб улгуролмаган ишларини фарзандлари, шогирдлари давом эттиришмоқда.

Ш. АҲМЕДОВ,
М. ЛАФАСОВ,
тарих фанлари номзодлари, доцентлар.

МЕҲР, ҚАДР, ОҚИБАТ

ЭЗГУ ИШЛАРИ БОҚИЙДИР

Мана, рангин ҳодисалару воқеаларга тўлиб тошган 1992 йил ҳам ўтиб, янги 1993 йилни кутиб олдик... Шубҳа йўқки, 2000 йилга қараб одимлашимизда бу йил ҳам ўзига хос тарихий кўприк бўлади, унда ҳам сержило, саховатли ҳодисотлар юз тортади, бундан кўра, дурустроқ яшашимиз учун омиллар майдонга келади, тараққиёт жараёни авж олади, истиқлолимиз куч-қудрат касб этиб, Ватанимиз бундан ҳам серфайз, хайру иноятли бўлади...

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг янги йил табригини синчиклаб кўриб, ўрганиб чиқарканман, унинг негизида ётган пурмаъноли, олижаноб ниятлар, эзгу тилакларни янада чуқурроқ идрок этдим, руҳиятимга қандайдир тетиклик ато бўлди. Айниқса, жумҳуриятимиз карвонбошисининг фуқароларга айтган муборакбодидаги мана бу дил сўзлари мени ҳаяжонлантирди:

— Халқ қадриятларини тиклаш борасида бажарилаётган ишлар юртдошларимизнинг руҳини кўтармоқда... Ҳаёт шундайки, инсон вақтга, замонга ҳоким эмас. Вақт ўтар, лекин одамзоднинг эзгу ишлари боқийдир. Инсоннинг инсонга меҳри, оқибати, яхшилиги йўқолмасдир. Биз ана шу пок туйғуларни авайлаб асрашимиз ,асло йўқотмаслигимиз керак. Меҳр ва қадр бор ерда ҳамма нарса бор, қадр кетса, ҳамма нарса қўлдан кетади.

Камина, халқ қадриятларини тиклаш борасида бажарилаётган ишлар силсиласида озми-кўп ҳиссам борлигидан беҳад хурсанддирман. Сўнгги вақтларда ўқ илдизи қадимга қараб кетган қадриятларимизни жонлантириб, тиклашдаги изланишлар, маданий меросимизни кенг тарғибу ташвиқ этишдаги саховатли интилишлар, шахсга сиғиниш даврининг «гармсели»га учраган, ноҳақ ҳақоратланган, қатағонга йўлиққан халқнинг суюкли фарзандлари, беназир ижодкорларининг хотирасига шамчироқ ёқиб, улар ҳақида китобу рисолалар, кино, видеофильмлар, радио композиция, телевизион кўрсатувлар яратганимиз, грампластинкаларга битилган мусиқий — драматик эшиттиришлар, ойномаю рўзномаларда ёритилган талайгина мақола, публицистик очерклар, илмий-назарий анжуманлардаги маърузаларни тилга олиб ўтиш жоиздир. «Қатағон этилган Фарҳод», «Пойқадамга пойтеша» («Халқ сўзи»), «Қалдирғочнинг сўнгги парвози» («Ўзбекистон адабиёти ва санъати»), «Қодирийнинг сўнгги кунлари», «Хислат деган номим чиқур», «Юрагида кетди армони», («Тошкент ҳақиқати»), «Бадиий навоийномамиз қалдирғочи» («Туркистон»), «Мозийга пайванд қадрият», «Тонг этди ошкор», «Муҳаббатга чорловчи дўстлик» («Тошкент оқшоми») каби матбуотда ёритилган мақолаларимиз муштарийларда қизиқиш уйғотгани-ю баҳсларга сабабчи бўлганидан ҳам мамнунмиз...

Ҳа, Президентимизнинг — «Вақт ўтар, лекин одамзоднинг эзгу ишлари боқийдир» деган сермазмун сўзлари ҳам менга алоҳида таъсир этди, хаёлимда ажойиб кишилар, улар билан бўлиб ўтган воқеалар қайтадан жонланди, кўз ўнгимда яқин ўтмишда яшаб ўтган, маънавий дурдоналарни бизга улкан меҳр-оқибат билан мерос қилиб қолдирган, элга, халққа олам-олам севинчлар улашган валенеъмат зотларнинг, қил қалам соҳиблари-ю ҳассос санъаткорларининг, буюк «кулгусепар»ларнинг унутилмас сиймолари гавдаланди. Ахир ўзимизда, қардошларимиз диёрида, хорижий юртларда, қарийб қирқ йиллик маданий жараёнда, инсон қадр-қимматини эъзозлай билувчи, халқ иши учун фидойи, умумбашарий ва миллий санъат, байналмилал маънавий бойликларни муносиб баҳолай олувчилардан беш мингдан зиёди билан учрашиш, мулоқоту баҳсларда бўлиш, ижодий фикр алмашувларда, конгресс, симпозиум, фестиваль, халқаро конференциялар, маданият кунларида қатнашишга муяссар бўлганман. Тамара Ҳоним, Дмитрий Шостакович, Хуршид, Лутфихоним Саримсоқова, Александр Корнейчук, Радж Капур, Ҳалима Носирова, Юнус Ражабий, Сора Эшонтўраева, Георг Отс, Мақсуд Шайхзода, Тўхтасин Жалилов, Олим Хўжаев, Мукаррама Турғунбоева, Шукур Бурхонов, Шароф Рашидов, Раззоқ Ҳамроев, Арам Хачатурян, Микис Теодоракис, Қори Ёқубов, Сойиб Хўжаев каби улкан иқтидор эгалари билан бўлиб ўтган мулоқотлару ижодий учрашувлар хотирамда бир умрга муҳрланиб қолган. Дарҳақиқат, улар яратиб кетган нафосат бўстони, гўзаллик хазинаси сира ҳам сўнмас ва умрбоқийдир...

Қизиқчилар карвонбошиси, машҳур Юсуфжон Шакаржонов, шу кунларда орамизда бўлганида 125 ёшларни чамалаб қоларди. Мен Президент Ислом Каримовнинг «Ота-боболаримизни қадрлашни унутмайлик» деган қалбий сўзларини мамнуният билан кутиб оларканман, ана ўша Юсуфжон қизиқнинг инсонларга меҳри, Ватанга, халқига муҳаббати, санъатдаги ҳамнафасу, шогирдларга оқибати, маданий меросга ҳурмати ва масъулияти, улкан ижодкорлик шижоати, кашфиётчилиги ҳақида сўз юритишни, ёрқин сиймосини хотирада бироз жонлантиришни истардим.

Ҳали, юқорида айтилганидек — «Ҳаёт шундайки, инсон вақтга, замонга ҳоким эмас...» Қарангки, буюк санъаткор билан Қўқонда бўлиб ўтган учрашувимизга ҳам 35 йилча бўлиб қолибди. Ўшанда суҳбатимизда таниқли актёр ва режиссёр, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Занжирали Мирзатов ҳам қатнашган эдилар. Сўз саҳна санъати, комедия, театр муаммолари, унинг заҳматкашлари, мозию маданий мерос ҳақида борарди. Юсуфжон қизиқ новвот солинган чойни ичиб олдилар-да, ўз ҳаётий «оҳанг халта»ларидан атторнинг қутисидан ҳам топилмайдиган ғалати гаплару ҳикоятни чиқара бошладилар:

— Биласизми ука, асарнинг қовурғасида кулгили нарса бўлмаса, одамларни минг кулдираман деб ҳаракат қилсангиз ҳам барибир ҳеч нарса чиқмас экан... Асакадаги театрда бир куни бир муаллиф пайдо бўлди, ўзи ҳам ориқ, қотмадан келган, лочирадек. Қўлтиғига қистирилган бир тахта қоғозни олдида: — «Усталар, мана бу янги комедия, ёшларнинг ҳаёти, етишмовчилиги ҳақида ёздим», деди. Номи ҳам бизга ғалати туйилди: «Икки йигитга бир иштон»... Унга жилмайиб боқдик, муаллифнинг ўзи ҳам ғалат, асарнинг номи ҳам андак кулгили... «Жуда яхши-да», дедик. Кўп ўтмай Ижроқўмдан бир аёл ҳам бизга сим қоқди, у ёзгувчининг хотини экан, маданият ишлари билан шуғулланувчи масъул лавозим эгаси экан... Зарурат бўлса, ажратилган «дотация»га яна қўшимча маблағ киритишлари мумкинлигини ҳам айтди-да, «илтимос»ини изҳор этиб бўлган, телефонни қўйиб қўйди. Режиссёр ҳам «юқори ташкилот» ходимасининг шаъмасини тушунди — хоним «дотация» сўзини тилга олдиларми, демак, асарни саҳнага қўймасаларинг, давлат томонидан театрга ажратиладиган пулдан ҳам деярли умидингни узаверларинг демоқчилар, деди. Бошимиз «Абдулла — фонус йўқотган калладай» қотди... Хўш, энди буёғи қандай бўлади?..

Борингки, асарни ҳаш-паш қилиб саҳнага ҳам қўйиб юбордик... Эпчиллик билан афиша ҳам чиқардик, шаҳарнинг у чеккасидан бу чеккасигача эълон ҳам осдик, ҳатто Мокидахоламнинг қирчанғи сигири бойлоғлиқ турадиган бақа тераги ҳам қолгани йўқ. Мана, қуёш ҳам қишлоқнинг орқасига шўнғиб кетди. Театр эшиги ланг очиқ, одам кўп келса шошилиб қолмасин деб, «контрол»ни ҳам иккита қўйдик. Симёғочлардаги кўча чироқлари бирин-кетин ёна бошлади. Бироқ томошабиндан дарак йўқ. Ана кутамиз йўқ, мана кутамиз йўқ...

Бир пайт лўкиллаб бир-иккита томошабин ўтди, кейин яна саккиз-ўн қария, аёл, жувон эмизикли боласи билан касса томон равона бўлди. Мен Охунжон қизиққа қарадим, у менга... Администратор деганни кўзлари билдироқу, лаблари дилдироқ бўла бошлади. «Контрол»ларнинг ҳам пешонаси Орифжоннинг «гармошка»сидек тириша бошлади, биттаси титроқ бармоқлари билан «носкаду»нинг попугини суғирди-да, бир кафт носдан отиб олди... Яна зора келиб қолса деб, ҳаяжонли томошабинни кутамиз, аммо йўқ, келмади. Охунжон — қизиқ лип этиб «фойе»га кирди-да, кассадан чипта олиб келаётган ана ўша бир неча томошабинни лайлатир-қадрни кутгандай кутиб ола бошлади:

— Вой-бўй, намунча кўпсизлар, жоним қоқиндиқлар!. Томоша ҳам ўзи роса қизиқда, кулавериб ғижжак бўлиб қоласиз... Келинжон, ўтақолинг, жойнинг зўрига ўтира қолинг қоқиндиқ, ҳа зоғора юзларингиздану, эмизуклик шумтака болангизнинг дукки пешонасидан айланай...

Мен ҳам ичкарига кирдиму, саҳна ортига лип этиб ўтдим ва саҳна четида осилиб турган қора пардадаги бармоқ сиғадиган тешикдан томоша залига тикилдим. Э, воҳ!.. Ўриндиқларда ўтирган томошабин камоли «кўплиги»дан кўсанинг юзига адашиб чиқиб қолган бир неча тукка ўхшаб кетарди. Наилож, спектаклни кўрсатишга мажбурмиз, чунки юқори ташкилотларнинг — «учта билет сотилган бўлсада, томоша кўрсатилсин» деган топшириғи бор.

Халқ маблағини, эл бойлигини «кўз қорасидек сақлансин» деган Шўро барака топсин, танти-да, танти, фуқаро ҳисобига кармони бақувват, минг-минглаб «еб кетар»га бераверади, илгари буни «хайрия» дердилар, энди эса «дотация»...

Яқинда Тошкентдаги театрда бўлгандим, Умаржон Исмоилов таклиф қилганди, биргаликда спектакль кўрдик, мужмал асар экан, саҳнага юз азамат, оркестрда яна эллик азамат — барчаси залдаги ўнта томошабинга қиларди мулозамат... Қойил-е, «санъат халқники» деганлари мана шу бўлади-да, ҳашаматли бино, артистлар, «контрол», администратор, «пожарний», қоровулларнинг барча-барчаси мана шугина томошабин хизматида. Шўро «ҳотами той»да, феъли кенг, қўли очиқ, фуқароси заҳматкаш ва «бой»да!..

Хулласи калом, Асакадаги театримизда «Асаканг кетармиди» дедик-да, ўн-ўнбеш томошабинга спектаклни кўрсатиб юбордик. Артистлар ҳам саҳнада қилмаган қилиғи-ю, йўрғаламаган мақоми қолмади — Ҳожи там-тамнинг «рита-ритарам»ини ҳам айтдилар, Чарли Чаплиннинг «кетга тепиши»ни ҳам қилдилар. Сулаймонбўқоқнинг бўйнидаги қўш бўқоғини диркиллатиши ҳам қолмади... Э, воҳ! Кўзим чиқсин зални кўргунча мундоқ... Ҳумпар томошабин «Икки йигитга бир иштон» комедиясини кўраркан, қаҳ-қаҳ уриш у ёқда турсин, қурт еб синган тишини ҳам кўрсатмай, бефарқ ўтирарди. Шу тобда Охунжон — қизиқ тушмагур саҳна ортидан туриб, нима дейди денг:

— Мамажонбой! Ҳо мулла Мамажонбой!!. Анавий кажава қоринли мўнди аянгни биқинига чаён ўтдан суртиб юбор-чи, зора шунда тишининг оқини кўрсатиб юборса!..

Саҳнадагилар ўзини тутолмади, залдагилар ҳам кулиб юборишди... Ана, кўрдингизми, ука, кулгили томошага саҳнада нима керак?.. Охунжоннинг тасвир этган ўша «кажава қоринли мўнди аёл» кўз олдимга келса ҳали ҳам ўзимни тутолмай, бехосдан кулиб юбораман, — деди Юсуф — қизиқ.

— Хуллас, ука, эртасига «Икки йигитга бир иштон» эмас, «Икки ёшга бир калсон» деб ҳам эълон қилдик, томошабин барибир қадам ранжида қилмади. Муаллиф ҳам анча мулзам бўлди, хотини ҳам энди «ижроқўмдан сим қоқмай қўйди, асар ҳам саҳнадан пул берган томонга қараб қийшайиб, тушиб кетди, театрда қолгани 30 та бўрдоқи қўйнинг нархича харажат бўлди... Лекин катта харажат бўлди деб, азият чекмадик, ахир халқ ҳисобига сармоя бераверадиган «ҳотамтойи», барака топгур «Шўро» бор эди-да... Кармони катта, не-не мана шунақанги харажатларни кўтариб келмоқда, азамат!.. Ҳа, акаси жонидан, саҳна санъати шунақа нозик, асар ёзаётганда ҳаётдаги энг ажойиб ҳодисаларни ва энг ғаройиб ҳангомаларни унга пайванд қилиш керак, айниқса, комедия деган бола пақир бўлса. Шунда одамлар ичак узилди бўлиб куладилар, мазмун дурларини терадилар, руҳ озуқа олади, ўзларини ойнада кўрадилар, шумликни ҳам кўпда қилавермайдилар. Хўш, бунга амал қилинмаса-чи?!.. Унда ана ўша аянгизни биқини у ёқда турсин, нақ икки қаватли бақбақасига чаён ўт суркасангиз ҳам тишининг оқини кўрсатмайди...

Суҳбатимиз давом этарди, Юсуфжон қизиқнинг баҳри дили тобора очилиб борарди:

— Ука дейман, санъаткорнинг ҳозир омади роса чопган, ҳа, Шўро барака топсин, уларни хўп бошини силаяпти, унвонлару орденларни қўшалоқлаб бераяпти, ҳатто ортиқча талтайтириб юбормоқда шекилли... Куни-кеча Марғилондаги истироҳат боғида ўзимизнинг «қўлбола» санъаткорларимиздан бирини кўриб қолдим, баччағар, кўксига, ҳатто 20—30 йиллардаги «КИМ», «МОПР», «Осавиахим» значоклари-ю шанбаликларда тақадиган «қизил ёлинча»ни ҳам тақиб олибти, кўкрагига осмаган Илҳом — самоварчининг чойнак қопқоғи қолипти, холос... Бир пайт қарасам, қўлидаги қат-қорин соз билан «эстрада»га чиқиб, ашула айта бошлади. Овоз қурмагур эса борми-йўқдай, микрофонни ўпиб эмас, ялаб айтди... Кейинчалик билсам, унинг фахрий унвони ҳам бор экан, ҳатто «депутат» бўлиб сайланганмиш!.. Ё, товба, ё алҳазар дедиму, икки ёқамни ушладим ва буёғи қанчадан тушди деб, ўта ажабландим. Ахир ўзингиз ўйлаб кўринг, укажон — «Патнус ушшоғи»ни айттганда овозини микрофонсиз етти маҳалла эшитадиган Ҳамроқул қорининг бирон-бир унвони ва значоги бўлмасин-де, бу баччағарнинг фахрий унвони бўлса!.. Халқ ичра шунча довруғ таратган Мулла Тўйчи ҳофизни ҳам «депутат» бўлганини биз етти ётиб, тушимизда кўрмаган эдик... Бу шўровий «Ҳотами той»лар икки-учта енгил-елпи ашула айтганига ҳам «Халқ артисти» бериб юбораётганига ҳайронман, ахир, уларни Қори Ёқубу Бобораҳимга тенг қилиб қўяётганларини пайқамасмиканлар, укажон?!..

Биз авваллари қиртишлаб топганимизга қора қозон эмас, қора қумғон зўрға қайнарди, тўйда гуруч ўрнига буғдой дамлаганларини ҳам кўрганмиз... Энди қарабсизки, кимсан — фалончихон хонанда!.. Бир кун Самарқандда, иккинчи кун Хивада, учинчи кун Ўшда... Биз эшак миниб, қишлоқма-қишлоқ томоша кўрсатардик, бундайларнинг тагида енгил машина, оддий фуқаронинг тўйига боришга қолганда — оёғим лат еб қолди»... Мен ёшлигимда ерга санчиб қўйилган бир неча сариқ чақани қовоғим билан қисиб олгунимча терга чўмиб кетардим, ўзимни юз мақомга солиб умбалақлашардим, чирпирай бўлардим... Энди бўлса, бояги «хонанда»нинг бошидан даста-даста пулни сочмоқдалар, ахир пулнинг уволи, кияси уларни тутмасмикан, ука?!. Ўз вақтида бизлар хўп содда эканмиз-да! И с ф а р а д а г и бир бадавлат зотнинг тўйида Мулла Тўйчи ҳофизга қора зулукдек отни тортиқ этсалар, у камтар тушмагур самовар қўйиб, хизмат қиладиган бир фақирга уни тортиқ этиб кетган эди-я... Ким билсин, Тўйчининг Тўйчи ҳофиз бўлиб, довруқ қозонишида балки мана шунинг ҳам аҳамияти бўлгандир? Ахир, санъаткор ҳар жиҳатдан феъли кенг, меҳрноз, қалби саховатли бўлиши керак-ку!..

Юсуфжон қизиқ шу сўзлардан сўнг қандайдир маъюс кайфиятга чўмди, унинг пешонаси бироз тиришди-да, устоз бизга маъноли боқиб, суҳбатни давом эттирди:

— Укажон, мен Марғилонда камбағал косиб хонадонида дунёга келганман. Айтишларича, уйимизнинг қозиғида осиғлиқ хурмача ҳам бўм-бўш экан, туғилганимда хонамиздан тупроқ ҳам топилмай, мурғаккина танимни бобомни кулгисига чайиб олишган эканлар, бир умрга одамларни кулдириб юрсин деб, ният қилишган бўлса керакда... 12 ёшимдан «қизиқ» бўлиб танилдим, Зокир, Саъди сингари устозларга эргашдим, машҳур Матҳолиқ қизиқ ҳангомаларини ҳам томоша қилдик, кам бўлмадик, ўзимиз ҳам эл назарига тушдик, юртларни кездик, Москва, ҳатто Хитойгача бордик.. Атоқли қизиқчилар, созанда, рақкос, хонанда, сеҳргар, дорбозлар билан роса кўп умрим ўтди; ижодий тўдалар туздим, шогирдлар тарбиялаб етиштирдик, корфармонлик қилдим, Тошканбой дорбоз, Карим қизиқ, Юпатов каби цирк намояндалари-ю рус — оврупо цирк тўдалари билан неча-неча юртларга сафар қилдик...

Юсуфжон қизиқ билан Тошкентда бўлиб ўтган учрашувимиз ҳам эндиликда ўзига хос бир тарих бўлиб қолди. «Жангоҳ» (Пушкин номли маданият ва истироҳат боғи деб ҳам аталиб келган)даги чойхонада бир гуруҳ кекса ижодкорлар тўпланган бўлиб, даврада санъатимизнинг эъзозли отахонларидан Шораҳим Шоумаров, Хуршид, Бобохон ва Акмалхон Сўфихоновлар, Ризқи ва Юнус Ражабийлар бор эдилар. Мен «Гулбозор» маҳалласига, Шораҳим ака уйларига, «Фарҳод ва Ширин»нинг саҳналаштирилишига оид айрим маълумотларни аниқлагани борувдим, у кишини «Жангоҳ»га кетдилар, дейишди. Зудлик билан уёққа жўнадим-да, мана шу устозлар даврасига дуч келдим. Бу ердаги суҳбат қизиқарли кечарди — Юсуф қизиқ 1923 йилда Москвага, биринчи қишлоқ хўжалик кўргазмаси қатнашчиларига маданий хизмат кўрсатгани боришганини мароқ билан сўзлаб бермоқда эдилар. Айниқса, у киши Тўйчи ҳофиз, Ғулом Зафарийлар ҳақида эҳтиросли сўзлагандилар.

Зафарийнинг театр ва мусиқа санъатимиз ривожида хизматлари катта, уни қатағон этдилар, у бегуноҳ эди, «қўшиғининг ичида бўшоғ кетди» жуда увол бўлди бечорага... «Ҳалима»си ҳам унут бўлиб кетди...

Ўша даврада Мулла Тўйчи ҳофиз ҳақида ҳам сўз борди. Юсуфжон қизиқ машҳур ҳофизни ёдга олиб турмоқ иймондан, у азалий мусиқий меросни кўз қорасидек асраб келди, бунингдек ҳофизлар юз йилларда бир марта келиши мумкин, дедилар. Мўътабар устоднинг ушбу сўзлари қулоғимга қўрғошиндек қуйилди. Кўп ўтмай Тўйчи ҳофиз ҳақида ҳужжатлар, эсдаликлар, хотиравий материаллар тўплашга киришдим, 90 дан зиёд кекса санъаткор, нуроний отахонлар билан суҳбатларда бўлдим, машҳур хонанда ҳақида сира эшитилмаган ҳикоятларни эшитдим, қатор ноёб фотосуратларни ҳам қўлга киритдик, 1905 йилдаги грампластинкалар, Тўйчи Тошмуҳамедов ижросидаги қўшиқлар ғазали чоп этилган 1911 ва 1913 йиллардаги баёзларни ҳам топиб, ўрганиб чиқдик. Бундай изланишлар самараси — «Тўйчи Ҳофиз» китобимиз бўлди, уни Ғафур Ғулом нашриёти кўп нусхада босиб чиқариб, санъатсеварларга тортиқ этди.

Юсуфжон Шакаржонов халқимизнинг асрий маданий меросини ўзида, ижодиётида мужассам этган машҳур санъаткор эди. У ўткир маҳоратли созанда, хонанда, рақслар кашфиётчиси ва моҳир ижрочиси саҳнавий томошалар қўювчи режиссёр, оғзаки драматургия ижодкори, ҳозиржавоб аскиябоз, кулгили томошалардаги ажойиб актёр, халқ ижрочилик мактаби-бунёд этган зукко инсон эди. У неча юзлаб ёш иқтидорларга мураббийлик, талантли ижрочиларга карвонбошилик қилди. Унинг катта меҳнатлари, ижодий хизматлари юксак эъзозланди, хассос санъаткор «Ўзбекистон халқ артисти» фахрий унвонига, Меҳнат Қизил байроқ орденига сазовор бўлганди.

Менинг атоқли санъаткор билан сўнгги учрашувим 1958 йилда бўлиб ўтди. Куз фасли эди ,дарахтлар олтин либосга бурканган, шохлардан ерга пириллаб заррин барглар тўкилмоқда эди... Ким ўйлапти дейсиз, бу ёши зиёда устознинг умр кузларидан эканлигини... Юсуф қизиқ Шакаржонов 1959 йилда орамиздан кетдилар.

Биз бугун буюк санъаткорни хотирлаб, қадрини баланд қўярканмиз, кўз олдимизда Ҳуррият учун курашган, Истиқлолни орзу қилган, халқ маданиятининг равнақ топиши учун фидойиларча бутун умрини, ижодиётини бағишлаган, ҳамиша навқирон, хушчақчақ, одамларга кулги улашувчи беназир санъаткор гавдаланади; маданий бойликларимиз дурдоналари — «Садр», «Ёввойи чорғоҳ», «Хироми Мустаҳзод»ларнинг ўткир маҳоратли ижрочиси, муқаллидчилигимизнинг чинакам сеҳргари, «Мударрис», «Хитой табиб», «Торозибон», «Жувонмарг», «Бачажиш», «Шайтон» каби саҳна томошаларининг моҳир иштирокчиси ва саҳналаштирувчиси сиймоланади. У ўзининг энг яхши фазилатлари, устоз изидан келаётган фарзандларию шогирдлари туфайли ҳали ҳам маданиятимиз равнақида, маънавий бойликларимиз хазинасида кундан-кун бойиб бораётган нафосат дурдоналаридадир. Шу кунларда у орамизда бўлганида халқимиз, элимиз эришган чинакам Ҳуррияту Истиқлолни кўриб қанчалик шоду хуррам бўларди, қут-баракали кулгу уруғини дилларга янада бисёр сепган бўларди...

Баҳриддин НАСРИДДИНОВ,
Ўзбекистон ёзувчилари, театр арбоблари уюшмаларининг аъзоси, санъатшунос олим.

МАКТУБИМ—ТАШВИШИМ, ҚУВОНЧИМ

Йил бошидан буён «Маърифат» таҳририяти муштарийлардан икки мингга яқин хат-хабарлар олди. Муаллифлар бу мактубларда ўқув даргоҳларидаги таълим-тарбия ишлари, янги ташаббуслар, ўзларини қизиқтираётган муаммолар ҳақида ёзганлар. Шунингдек, жойларда Президентимизнинг халқ таълимига оид чиқарган бир қатор фармонлари жойларда қандай бажарилаётгани тўғрисида фикр юритадилар.

Ҳамиша сергак ва энг одил ҳакам бўлган газетхонларимиз рўзнома саҳифаларида босилаётган қатор мақолаларга лоқайд қарамаяптилар, айрим чиқишларга нисбатан қимматли фикр-мулоҳазаларини билдиряптилар.

...Кунда даста-даста хат оламиз. Хат — ярим дийдор дейдилар. Шу хат боис Сиз билан суҳбатлашгандек, дардлашгандек бўламиз. Истагимиз шулки — мактубларингиз манзилини йўқотмасин, Сизга «Маърифат» ҳамиша, ҳар ерда ҳамроҳ бўлсин...

ГАЗЕТХОН МУЛОҲАЗА ҚИЛАДИ

МИЛЛИЙ БОҒЛАРИМИЗ БЎЛСИН

Мустақил Ўзбекистонимизнинг қадимий анъаналари, миллий қадриятларини тиклаш борасида гап кетганда миллий боғлар, токзорлар яратиш масаласи ҳақида гапиргим келди. Ҳозирги пайтда бу борада жумҳуриятимизнинг Хоразм, Фарғона каби вилоятларида бир талай ибратли ишлар амалга оширилмоқдаки, бу фақат таҳсинга сазовордир. Масалан, Наманганда Бобораҳим Машраб, Андижонда Бобур Мирзо, Тошкентда Алишер Навоий миллий боғларининг яратилганлиги, Хоразм воҳасида Огаҳий, Беруний миллий боғларига асос солинганлиги фикримизнинг ёрқин далилидир. Ахир нега энди бизнинг кўҳна ва қадимий Бухоро шаҳримизда, унинг атрофларида, буюк алломалар туғилиб ўсган жойларда Абу Али ибн Сино, Баҳовиддин Нақшбандий, Фитрат, Файзулла Хўжаев, домла Ҳалим Ибодов, Аҳмад Дониш, Садриддин Айний, Олим Хўжаев ва бошқаларнинг миллий боғларини, улар учун ҳеч бўлмаганда миллий хиёбонларни яратиш мумкин бўлмас экан? Шунингдек, Шўролар империяси даврида туманлар, давлат ва жамоа хўжаликларининг юксалишига муносиб улуш қўшган Теша Салимов, Султон Одилов, Жаббор Сатторов, Турсун Салимов ва бошқаларнинг номларини абадийлаштириб, улар таваллуд топган жойларда миллий боғлар яратиш мумкин. Бу иш биринчидан, ўша буюк ва табаррук зотларга нисбатан ҳурмат-эҳтиром рамзи бўлса, иккинчидан, узум ва мева-чеванинг кўпайишига, ризқурўзимиз учун серобчилик, мўл-кўлчилик, фаровонлик вужудга келишида катта омил бўларди. Ахир бир вақтлар шаҳримизда Ленин, Сталин, Фрунзелар учун ҳам хиёбонлар яратганмиз, уларга салобатли ҳайкаллар ўрнатганмизку. Эндиликда эса ўзлигимизга, миллийлигимизга, қадимий удумларимиз, анъаналаримиз ва қадриятларимизга қайтишимиз лозимлигини, бу иш бизлар учун ҳам қарз, ҳам фарз эканлигини сира унутмаслигимиз зарур.

Акбар ҲАЙДАРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

ТАСКИН КЎНГИЛ

Зомин туманидаги муаллимлар тайёрлаш курсини тамомлаган Паёз Файзиев Ватан уруши фронтларига йўл олгунга қадар Ҳулкар қишлоғидаги бошланғич мактабда ўқитувчилик қиларди. Умр йўлдоши Хурсандой опа билан бир ўғил ва икки қизни катта қилишарди. Кўп вақт ўтмай, тўртинчи фарзанд туғилди. Яхши ният билан унга Равшан деб исм қўйишди... Хурсандой опа фарзандлари учун ҳам она, ҳам ота бўлиб, ўзи емай, едирди, киймай, уларга кийдирди. Онанинг нияти ўзига йўлдош бўлди. Ўғиллари ҳам, қизлари ҳам отасига муносиб кишилар бўлиб етишдилар. Ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш институтини тамомлаган тўнғич ўғил Қурбон ҳозирги вақтда ремонт-қурилиш участкасининг бошлиғи бўлиб ишлаяпти. Тиббиёт билим юртини битирган Баҳриниса эса Ём қишлоғида ҳамшира.

Кенжатой Равшан ота касбини эгаллашга бел боғлади. Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг тарих куллиётини муваффақиятли тамомлаб, туман марказидаги 1-ўрта мактабда ёшларга дарс бериб келяпти.

Паёз отанинг фронтдан қайтмаганлиги ва унинг тақдири ҳанузгача номаълум бўлиб қолаётганлиги фарзандларга, айниқса, падари бузруквори дийдорини кўрмаган Равшан қалбига оғир алам бўлиб муҳрланиб қолган эди. Равшан отаси тақдирини аниқлаш мақсадида кўп жойларга мурожаат қилди. Аммо натижа чиқмади. Собиқ СССР Мудофаа министрлигининг Подольск шаҳри Марказий архивида марҳум ўзбекистонлик жангчилар тақдирини аниқлаш юзасидан изланиш олиб бораётганлигимни эшитган Равшан ниҳоят менга мурожаат қилди.

Марказий архивга ўтган йили қилган сафарим чоғида кўплар қатори Равшаннинг илтимоси ҳам рўёбга чиқди. Паёз ота Файзиевнинг тақдири аниқланди. У киши 87-ўқчи дивизия таркибида жанг қилиб, 1943 йил 4 ноябрь куни ҳалок бўлган ва Николаев области (ҳозирги Қрим Мухтор Республикаси) Красногвардейск туманидаги Перекоп қишлоғида дафн этилган экан. Паёз Файзиев тақдирига таалluқли маълумотларни марҳумнинг эътиқодли фарзанди Равшанга хабар қилдим. У яқинда отаси қабрини зиёрат қилиш мақсадида Қримга бориб келди. Красногвардейск туман ҳарбий комиссарлиги ходимлари, райондаги «Таврический» давлат хўжалиги раҳбарлари ва ишчилари Равшанни илиқ қарши олишди. Маълум бўлишича, Паёз Файзиев дафн этилган қабр йўл ёқасида бўлганлигидан, оёқ ости бўлиб қолмасин деган мақсадда «Таврический» давлат хўжалиги марказидаги биродарлик қабристонига кўчирилган экан. Қабристондаги тўрт бурчак шаклида ўрнатилган ёдгорлик деворларига марҳум жангчиларнинг исм-шарифлари ёзиб қўйилибди. Улар орасидан отаси исм ва фамилиясини ҳам топган Равшаннинг дили ёришди, кўнгли таскин топди...

Мажид САМАДОВ,
Улуғ Ватан уруши фахрийси, Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.

Катта бобом йўллари доим нурафшон.

КОНСТИТУЦИЯГА АСОСАН

Мустақил ватанимиз биринчи Конституциясининг қабул қилиниши ифтихор туйғуларини жўштирди. Конституциянинг 68-моддасида Ўзбекистонда бошқа маъмурий-ҳудудий бирликлар қаторида туманлар бўлиши мустаҳкамланиб қўйилган. (Район, ноҳия, депара деган сўзлар ишлатилмаган).

Масала аллақачон ҳал бўлганига қарамай шу бугунгача айрим идораларнинг ходимлари, фуқаролар ёзишмаларида, шунингдек, оммавий ахборот воситаларида «туман» сўзи ўрнига илгаригидек район, ноҳия деган сўзлар ишлатилмоқда. Эҳтимол, айрим кишилар ҳали ҳам бу сўзлардан қайси бирини ишлатиш мақсадга мувофиқлиги ҳақида баҳслашиб ётишгандир...

Мамлакатимиз Асосий Қонунида фақат «туман» сўзи ишлатилган. Қавс ичида район ёки ноҳия деган сўз йўқ, шундай деб алоҳида ёзиб қўйилмаган. Шунинг учун худди Олий Мажлисни бундан кейин Олий Кенгаш ёки Олий Совет деб эскича атаб бўлмаганидек, ҳамма, ўзбек тилида ҳам, рус тилида ҳам «туман» деб ишлатиши шарт. Бошқа жамоат, давлат ташкилотларининг, илмий идораларнинг ёки уларнинг айрим ходимларининг тавсия ёки бошқа ҳужжатлари Асосий Қонундан юқори бўлолмайди. Шундай экан, Ўзбекистон ҳудуди ҳақида қаерда бўлишидан қатъи назар, гапирганда, ёзганда «туман» деб бир хилда айтишни ва ёзишни бошлаш зарур деб ўйлайман.

А. МУТАЛОВ,
ҳуқуқшунос.

ФАҚАТ СИЗДАН, ЎТИНЧИМ...

Ҳаёт ҳамиша ўйлагандек бўлмас экан. Қандайдир сизга бир илинжим ва ишончим бор. Назаримда, эндиги ҳаётимга сиз ёрдам берадигандек бўласиз. Инсон дунёга келиб, ҳаётда ўзидан бир из, чироқ қолдириб кетгани яхши экан. Ўз вақтида ҳар бир йигит-қиз ўз жуфтини топсин экан. Афсуски, худойим мени бу бахтдан бенасиб қилган. Ўйлаб-ўйлаб, ўйимнинг охирига етолмайман...

Ўн бир йилдан бери қишлоғимиздаги мактабдан чиқмай ишлайман. Қизлик ибоси қўймай, бирон кишига кўнглимдагини очолмайман. Севиб-севилмаган қиз, албатта, бахтсиз бўладими, опажон? Ёшим 29 га етибдики, бирор киши кўнглини очиб, оғиз очгани йўқ. Эҳтимол, айбингиз бордир, дерсиз? Йўқ, опажон. Пешонамга ёзилгани шумикан... Атрофимдагилар мен билан жуда яхши муносабатда бўлишади, бошқа қизлар каби бировни танламадим ҳам. Мен қатори дугоналарим, сингилларим аллақачон оилали бўлиб кетишган, бола-чақа қилишган. Мен эса саҳродаги мевасиз дарахтга ўхшайман. Кейинги ҳаётимни ўйлаб даҳшатга тушяпман. Ахир ҳар бир инсон ўзидан кейин чироғини ёқиб ўтирадиган бир зурриёд қолишини чин дилдан истайди-ку... Муаллима бўлганим учун «Маърифат» газетасида ишлаётганингиздан, ёрдам берадигандайсиз. Ота-онам бошларидаги оқ сочларга қараб, кўнглим яна ўксийди...

Сизга ҳурмат билан синглингиз ТОШХОН.

Сирдарё вилояти.

ГАЗЕТХОН ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ЎЗИМИЗДАН ЧИҚСА

Фан-техника тараққиёти юксак даражада ўсиб, халқ хўжалигининг барча тармоқларига тадбиқ этилаётган ҳозирги пайтда мактаб таълим-тарбия ишига техника воситаларини кенгроқ жорий этиш шу куннинг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Техника воситаларидан мунтазам фойдаланиш дарснинг пишиқ, сермазмун ва қизиқарли ўтишини таъминлайди.

Программа материалларини ўқувчилар онгига чуқур сингдиришдаги экран қўлланмаларидан бири ўқув кинофильмларидир. Ўқувчи ўқув кинофильмлари ёрдамидагина мактаб партасида ўтирган ҳолда Узоқ Шарқ, океан ва денгиз тубидаги ёки тайгада яшовчи ҳайвонлар ва ўсимликлар дунёси билан танишади, физик, кимёвий тажрибаларни экранда кўриб, билимини оширади ва ҳоказо...

«Минг марта эшитгандан бир марта кўрган афзал» деган халқ мақолини қанчалик тўғри эканлигини мен фильмотека соҳасида 20 йилдан буён ишлаб ишонч ҳосил қилдим. Ҳозирги кунда туманимиз ўқув-техника маркази фильмофондида 540 номдан зиёд ўқув кинофильмлари мавжуд. Мана шу мавжуд ўқув кинофильмлари собиқ СССР тарқалиб кетмасдан олдин Ўзбекистон Маориф вазирлигининг буюртмасига асосан Новосибирск ва Рязань кинематографчилари томонидан ишланиб, бизгача етиб келган. Икки йилдан буён эса бирор номда янги ўқув фильмларини олганимиз йўқ. Шу билан бирга кўпгина ўқув кинофильмлари ҳозирги дарс программаларига мос келмай қолган. Ҳозирги пайтда мустақил республикамизда бир нечта киностудиялар фаолият кўрсатмоқда. Маблағ топиб, мана шу киностудиялар Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда фанлар бўйича дарс программасига мослаштириб мустақил Ўзбекистоннинг миллий ўқув кинофильмларини яратиб, мактабларимизга жорий этишса, айни муддао бўлур эди.

Р. МАМАТОВ,
Бойсун тумани ўқув-техника маркази методисти.

НАВРЎЗ ЭШИК ҚОҚМОҚДА

Баҳор келиши билан республикамиз шаҳар-қишлоқларида кўкаламзорлаштириш ишлари бошлаб юборилди. Мактабимизда ҳам бундай хайрли иш кенг қанот ёзган. Бу ердаги катта майдонга ўқувчиларнинг кучи билан 3 ярим мингдан зиёд манзарали ва қурилишбоп дарахтлар экилди. Ўтган йилдан бошлаб мевали дарахтлар ҳосили ўқувчиларга тортиқ қилиняпти. Мактаб иссиқхонасида етиштирилган сабзавот кўчатлари қишлоқ аҳолисига сотилмоқда. Бу йил тўрт мингта дарахт экиш ва синфхоналарида хонаки гуллар экиб ўстириш режалаштирилмоқда.

М. АБДУВОҲИДОВ,
Самарқанд вилояти Иштихон туманидаги 43-мактаб.

•

КЎРГАЗМАЛИ ҚУРОЛЛАР ТАНЛОВИ

Фурқат туманида ўқитувчилар томонидан тайёрланган кўргазмали қуроллар танлови бўлиб ўтди. Кўрик-танловда 1, 4, 18, 24, 26-ўрта мактаблар ўқитувчилари, айниқса, фаол қатнашдилар.

21-ўрта мактаб физика ўқитувчиси Ф. Содиқовнинг «Тебранишларни таққослаш модели», 28-ўрта мактаб ўқитувчиси М. Ҳайдаровнинг «Ўсимлик турларини ажратувчи магнитли лента», Алишер Навоий номли 4-ўрта мактаб кимё ўқитувчиси А. Тўхтабоевнинг «Ҳозиржавоб тест», 18-ўрта мактаб тасвирий санъат муаллимаси С. Мусахонованинг «Ишингизни ўзингиз баҳоланг» номли кўргазмали қуроллари юқори баҳоланди.

Б. ПЎЛАТОВ.
Фарғона вилояти.

ПУШАЙМОН

(ТУРМАДАН МАКТУБ)

Мен бир оғир жиноятга қўл уриб, саккиз йилдан буён ҳибсдаман. Яна уч йил ўтиришим керак. Қилган жиноятларимни ўйлаб кечалари уйқум келмайди, саҳарларда ҳам узоқ ўйланаман. Бир умрга бир одамни ногирон қилиб қўйганман. Судгача ҳамтовоқларим ўргатганидек, ўзимни оқлаб, бўйнимга олмадим. Лекин одил судда барча далилу ашёлар билан бўйнимга қўйишгач, минг арава пушаймон билан энди жазо муддатини ўтаяпман.

Суд пайтида жабрланган кишининг бола-чақаси менга қанчалар алам-изтироб билан боқиб туришгани ҳанузгача кўз ўнгимдан кетмайди. Озодликка чиққанимдан сўнг, албатта, у инсондан кечирим сўрашни дилимга тугиб қўйдим. Ҳурматли маърифатпарварлар, иложи бўлса, мендек инсон тоифасидан чиқиб, саккиз йил ҳибсхонада яшашга ўзини маҳкум этган жиноятчининг сўзларини кўпчиликка етказсангиз...

Ҳеч ким ҳибсга тушмасин экан, Укаларим, мен ҳам озодликда юрганимда тоза ҳаво, тиниқ сув, кўм-кўк осмон, ширин-шакар таомлар қадрига етмадим. Ҳаёт доим шундай ўтаркан, деб хомхаёл қилувдим. Бу ерга инсон боласини тушгулик қилмасин экан. Яқинда Андижон шаҳри, Асака ва бошқа туманлардаги жиноятчи гуруҳларга қўшилиб қолган, она сути оғзидан кетмаган йигитчаларни бизнинг сафимизга қўшишди. Бойваччалар бу ердаги аҳволни кўриб қон-қон йиғлашди... Қилмиш — қидирмиш, дейдилар. Ота-оналари туппа-тузук жойда ишлашади, ўқисалар бир идорани бошқарадиган лаёқатлари бор. Афсуски...

Хуллас, ҳеч қачон ҳаром йўлга юрманглар. Турмадаги ҳаётнинг об-ҳавосини ҳеч ким кўрмасин. Муқаддас ва мустақил Ўзбекистонимизнинг ҳақиқий фуқаролари бўлиб етишинг. Давр-даврон сизларники. Ҳаёт гўзал, унинг неъматлари сизларники, асраб-авайлаш ҳам сизгагина боғлиқ.

Ҳибсдаги йигитнинг муштарийларга номасини оққа кўчирувчи

М. МАМАЖОНОВ,
меҳнат фахрийси.

ҲИСОБ-КИТОБ КИМНИНГ ИШИ?

Мен ўттиз йилдан буён ўқитувчилик қиламан. Ҳар йили икки марта маҳалла айланиб, болаларнинг ҳисобини қиламиз. Ҳадемай, яна шу ишни бошлаймиз. Лекин бир нарсага ҳайронман. Ўқитувчининг вазифаси, бажарадиган ишлари орасида ўсмирлар ҳисоби деган нарса йўқ-ку. Собиқ Иттифоқ матбуотларидан биридан сўраганимда «Мактаб жойлашган аҳоли пунктида ўсмирларни рўйхатга олиш ўқитувчи вазифасига кирмайди» деган мазмунда жавоб олгандим. Агар шу ишнинг ҳақиқий эгаси топилса, кўнгилдаги иш бўларди.

А. АБДУРАҲИМОВ.
Андижон вилояти.

УЧДАН БИРИ

(ҚАДРИЯТЛАРИМИЗ ҲАҚИДА ЎЙЛАР)

Улуғ шоир Алишер Навоий замонасида «касбингиз нима» деб сўрасалар, албатта, учдан бир киши фахр билан «шоир» деб жавоб берар экан. Улар ижод қилиш билан биргаликда минглаб байтларни ёд биларканлар. Сўз қудратига, қадрига — адабиётга одамларнинг меҳри, ҳурмати, эъзози жуда баланд экан.

Радио, ойнаи жаҳон ҳамда вақтли матбуот нашрларимизда диёнат, одамийлик, қадр-қиммат, инсонлар ҳақига хиёнат қилмаслик тўғрисида жон куйдириб кўп гапиришмоқда. Аммо минг афсуслар бўлсинки, бунга ўчакишгандек бугунги кунда одамлар касбига назар ташласангиз, деярли учдан бир киши асосий ихтисосини тарк этиб, бозорда, йўл ва кўча четларида, корхоналар ташкилотларда, ҳатто касалхоналар, мактабларда изғишиб, «топармон» сумкасидаги молларининг бирини ўнга пуллаётган диёнатсиз аҳли расталарни учратасиз. Бундайлар орасида мактаб ўқувчилари ва ўқитувчилари ҳам борлиги кишини ташвишлантиради. Қани энди текинтомоқларнинг «пайи» тезроқ қирқила қолса...

Т. ЖУМАНОВ,
Фарғона вилояти Фурқат туманидаги 16-мактаб ўқитувчиси.

ЁЗИШМАЛАРИМИЗ ТЎХТАБ ҚОЛДИ

Мустақил республикамизнинг халқаро муносабатлари ривожланиб боряпти. Биз ҳам яхши ниятлар қилиб Американинг Омаха шаҳридаги ўқувчилар билан танишиб, хат ёзишиб тургандик. Қизиқарли ёзишмаларимиз натижасида янги дўстлар орттирдик, дўст мамлакат ҳақида, халқи, турмуши, урф-одатлари ҳақида кўпгина нарсаларни билиб олдик. Алоқаларимиз инглиз тилини янада чуқурроқ ўрганишимизга ёрдам беряпти. Лекин мана бир йил бўлдики, ҳеч қандай хат-хабар йўқ. Биз Тошкентда Америка элчихонаси очилди, деб эшитдик. Сизлардан катта илтимосимиз бор: АҚШ элчихонасининг манзилгоҳини билиб берсангиз. Элчихона орқали алоқаларимизни йўлга қўйиб олишни жуда-жуда хоҳлардик

ўқувчилар номидан Маъмуржон РАҲИМОВ,
Андижон вилояти Хонобод шаҳри.

Қадрли Маъмуржон! Сиз сўраган АҚШ элчихонасининг манзилгоҳи қуйидагича: Тошкент шаҳри — 700115, Чилонзор кўчаси, 82-уй, АҚШнинг Ўзбекистон Республикасидаги элчихонаси.

ОНА ТИЛИМ — ЖОНИМ, ДИЛИМ

Собир Раҳимов туманидаги Карим Расулов номли 298-мактабдаги рус синфларида ўзбек тилини ўргатиш намунали йўлга қўйилган. Бу тилга чин дилдан меҳр қўйган ўқувчилар сира қийналмай ўзбек тилида суҳбатлашадилар, китоб мутолаа қиладилар.

Суратдаги 5-«В» синф ўқитувчиси Орзигул Ибрагимова ўзбек тилидан дарс ўтмоқда.

Х. МИРЗАКАРИМОВ сурати.

ШАЙТОННИНГ ШАРПАСИ

(ВОҚЕИЙ ҲИКОЯ)

Мамлакатда тиллар тўғрисидаги баҳс айни авжига чиққан бир пайтда шаҳардаги рус мактабларидан бирига кутилмаган комиссия ташриф буюрди.

...Ҳамма ташвиш ўзбек тили муаллимасининг бошига тушди. Бир томондан қайта қуриш, демократия, ошкоралик, яна бир томондан тиллар тўғрисидаги масаланинг кескин қўйилиши сабабми, ҳар қалай муаллиманинг юрагини ваҳима чулғаб олди. У ана шу пайтда бундан уч йил бурун (ўшанда ҳам комиссия келган эди) эсга олган (комиссия кетгач, яна эсидан чиқарган) худони яна бир марта ёдга олди. Нажот йўли топилгандек юраги ҳапқириб кетди. У худога тавалло қилар экан, ташвиши бир оз енгиллашгандек бўлди.

Бошқа фанлардан таълим бераётган ўқитувчилар эса бемалол дарсларини ўтишаётганди. Айни шу пайтда ўзбек тили муаллимасининг тарихида унутилмас воқеа юз берди-ю, унинг бошидаги «тоғ» ағдарилгандек бўлди: яъни, комиссия аъзолари тўппа-тўғри тарих фани ўтилаётган синфга кириб кетишди.

Тарих ўқитувчиси ўз «принципи»га асосан уйга берилган вазифани ҳар бир ўқувчидан сўраб чиқмоқда эди. У комиссия аъзоларини кўргач, вазиятни тушунди...

Ўқитувчи фақат тарих фанини ўтибгина қолмасдан, ўқувчиларнинг тилига ҳам эътибор беришини, дарсни ўзбек ва рус тилларида уйғун олиб боришини, ўқувчилардан вазифани ҳар иккала тилда талаб қилишини комиссия аъзоларига зўр бериб уқтираркан, тик турган ўқувчига «давом эттир» дегандек қўлини силкиди. Ўқувчи ҳам шу ишорани кутиб турган эканми (ёки тик тураверib оёғи чарчаб кетдими) тез-тез гапира бошлади:

— Маркснинг «Манифест Коммунистической партии» асари шу сўзлар билан бошланган: «Призрак бродит по Европе...».

— Призраги нимаси? — унинг гапини бўлди комиссия аъзоларидан бири. Ўқитувчи «призрак»нинг нима эканлигини жуда яхши биларди-ю, лекин ўзбек тилида қандай бўлишини ўйлаб кўрмаган экан. Ўқувчидан садо чиқавермагач, ўқитувчининг пешонаси тиришди. У нима қилишини билмасди. Бирдан учинчи «партада» турган луғатни кўрди-ю, кўз олди чароқлаб кетди. У секин юриб борди-да, луғатни олди. Аксига олиб луғат ўзбекча-русча экан. Ўқувчилар унинг сўнгги нажоти эди.

— Қани, ким айтади «призрак»нинг ўзбекчасини? Айтганга — беш!

Дарҳол битта ўқувчи қўлини кўтарди. «Слава богу» деб қўйди ўқитувчи ичида. Ўқувчи ўрнидан турди. Ҳаяжонланиб кетганлиги сабаблими, гапини тўла айтолмасди:

— Ш... Ша...

Бошқа бир ўқувчи ўтирган жойида «шайтон» дея қичқирди.

— Отангга балли, — деди ўқитувчи ҳам ҳозиржавоблик билан, — Беш!

...Комиссия аъзолари бошқа нарсаларни сўраб-суриштирди, биттаси «синф бурчаги»ни диққат билан ўқиб чиқди. Сўнгра бир-бирига маъноли қараб қўйишди-да, ўзгача бир виқор билан чиқиб кетишди. Ҳа, ҳар галгидек комиссия келди-ю, кетди.

Ўқитувчи чуқур нафас олди. Эшикдан ўзбек тили муаллимаси мўралади. У тарих ўқитувчисига «амаллаб кузатдингизми?» дегандек имо қилди. Тарих ўқитувчиси бош бармоғини кўрсатди. Демак, ишлар — беш! Ўзбек тили муаллимаси комиссиядан қутулганига ишонч ҳосил қилиб, қандайдир қўшиқни гоҳ русча, гоҳ ўзбекча ҳиргойи қилганича ўз синфи томон кетди.

Тарих ўқитувчиси эса дарсни давом эттирди.

— Сен нимага қаққайиб турибсан?

«Призрак»нинг таржимасини айтмоқчи бўлган ҳалиги ўқувчи ҳамон тик турарди:

— Мен... шарпа демоқчи эдим...

— А? Шарпа? Тўғри, тўғри, — маъқуллади ўқитувчи. — Ўтир, сенгаям — беш! Қани ким айтади Маркснинг «Манифест Коммунистической партии» асари қандай сўзлар билан бошланган экан? Фақат ўзбекча айтинг!

Бир ўқувчи ўрнидан туриб жавоб берди:

— Маркснинг ушбу асари шундай бошланган: «Европада шайтоннинг шарпаси кезиб юрибди...».

Тарих ўқитувчиси ҳозиргина комиссия чиқиб кетган эшикка мағрур қараб қўйди...

Мирза ЖАПАҚОВ,
Хоразм вилояти Гурлан шаҳридаги Ҳамид Олимжон номли мактаб ўқитувчиси.

ҚУТЛАЙМИЗ!

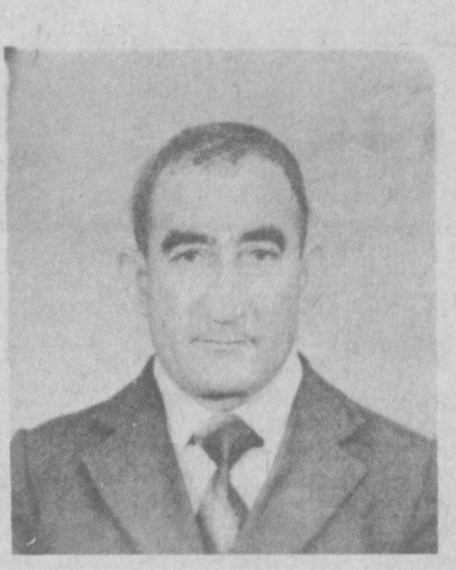

Ҳурматли Фозил ака САМИЕВ!

Сизни халқ таълимининг моҳир ва жонкуяр мураббийси сифатида мактабдагина эмас, балки бутун Китоб шаҳар халқ таълими жамоаси яхши билади.

Қирқ бир йилдирки, қалб қўрингизни, меҳр сеҳри, кўз нурингизни халқ фарзандини тарбиялашдек мураккаб ишга бағишлаб келаяпсиз.

Яқинлашиб келаётган Наврўз ҳамда таваллудингизнинг 60 баҳори билан чин кўнгилдан табриклаймиз.

КИТОБ ШАҲАР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БЎЛИМИ ЖАМОАСИ.

ИЛЛАТГА ҚАРШИ КУРАШ

Кейинги вақтда ёшлар ўртасида жиноятга қўл ураётганлар сони кўпайиб бораётганлиги барчани ташвишлантирмоқда. Республика пойтахти фаолларининг йиғилишида мазкур масала юзасидан тегишли қарор чиқарилган эди. Куни кеча Акмал Икромов туманида шу қарорнинг қандай бажарилаётганлиги ҳақида шаҳар халқ таълими фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишни Тошкент шаҳар ҳокими маҳкамаси халқ таълими бош бошқармасининг бошлиғи Ҳ. Қ. Йўлдошев кириш сўзи билан очиб, барча шаҳар ва туманларда ҳуқуқбузарлик ва жиноятчилик сони ортиб кетганлигини, бу иллатга қарши жиддий кураш олиб борилмаётганлигини, ота-оналар билан яқиндан алоқа ўрнатилмаганлигини таъкидлаб ўтди.

Шундан сўнг ўсмир ва ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш тадбирлари ҳақида Акмал Икромов тумани халқ таълими бўлими мудири, Республикада хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Абдулаҳад Йўлчиев ахбороти тингланди.

Йиғилишда сўзга чиққан Юнусобод туман маҳаллалар кенгашининг раиси Кабир Абдунабиев шу муҳим масала устида алоҳида тўхталиб ўтди.

Йиғилиш охирида Тошкент шаҳар маҳаллалараро кенгашининг раиси Шукур Темиров сўзга чиқиб, шаҳар халқ таълими ходимлари олдида турган муҳим вазифалар устида бир қатор фикрларини билдирди.

Йиғилишда ўспирин ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ,
республикада химат кўрсатган халқ таълими ходими, фахрий педагог.

(Боши ўтган сонларда).

Бувайҳийлар тузуми. Фавқулодда қобилиятли бувайҳий ҳукмдорлар халифалик маъмуриятини мустаҳкамлаш йўлида кўп ишларни амалга оширишди. Савдо-сотиқ яхшиланди, қадимий ҳунармандчилик соҳалари яна барқ уриб ривожлана бошлади ва бутун мусулмон дунёсида халқ фаровонлиги юксалди. Улар турмушда ҳам анча ўзгаришлар ясадилар. Ўзлари шиаларга мансуб бўлганликларидан шу мазҳаб маросимлари ва байрамларини жорий эта бошлашди. Муҳаррам (мотам) кунлари нишонланиши қонунан мустаҳкамлаб қўйилди. Бувайҳийлар Алини Пайғамбарнинг қонуний давомчиси эканлигини очиқдан-очиқ эълон қилдилар. Ҳум-ал-Қодир (Илк ташриф куни) расман байрам қилинадиган бўлди. Шиалар анъаналарига қараганда, Ҳум ал-Қодир деган жойда Расулуллоҳ: «Али менинг давомчим бўлади», — деган эмиш. Бувайҳийлар юз йилдан зиёдроқ ҳукм суришди. Ораларида ғоят маърифатли ҳукмдорлар бўлган улар пойтахтлари Шерозни иккинчи Бағдодга айлантирдилар.

Адуд уд-Давла (949 — 983-йиллар). Бу соҳада Адуд уд-Давла энг улуғвор подшоҳ эканлигини кўрсатди. У 34 йиллик узоқ ҳукмронлик даврида аббосийларга қарам бўлган ўлкаларнинг деярли ҳаммасида ўз ҳокимиятини ўрнатди. У халифанинг қизига уйланиб, ўз қизини эса унга турмушга берди. Шоншуҳрати энг юксалган пайтда шаҳаншоҳ унвонини олди. Буюк бунёдкор бўлган уд-Давла, айниқса, Бағдодда қурдириб, ўзи шарафига Адудий номини берган беморхона туфайли довруғ таратди. Бу шифохонада маош олиб ишловчи 24 нафар табиб ва бошқа мутахассислар хизмат қилишарди. Санъатнинг шу қадар катта ҳомийси бўлганлиги туфайли замондош шоирларининг қасида ва мадҳияларига сазовор бўлди. Буюк араб шоири ал-Мутанабий ҳам унга бағишловлар ёзди.

Шароф уд-Давла ва сўнгги бувайҳийлар (983 йил). Адуд уд-Давла ўрнини унинг ўғли Шароф уд-Давла босди. Хорун ар-Рашиднинг ўғли ал-Маъмун сингари у отасига қараганда ҳам кўпроқ фан жонкуяри эди. Истеъдодли кишиларнинг самимий дўсти ва мухлиси бўлган Шароф расадхона бунёд эттирди. Унинг ўғли Баҳо уд-Давла отаси ва бобосига ўхшади. Вазири Собир ибн Ардашер 913 йили Бағдодда машҳур кутубхонаси бўлган илмгоҳ бунёд эттирди. Таниқли араб шоири ал-Маъаррий, шу ерда таҳсил кўрган бувайҳийлар ўша даврга хос яна бир фаолият тури билан маълумдирлар. Ўзларини «Ихван ус-Сафо» («Соф оғайнилар») деб аташган кескин тадбирлар тарафдорлари бўлмиш шиа мазҳабига мансуб бир гуруҳ мутафаккирлар шу пайтнинг ҳар хил долзарб масалаларига бағишлаб ёзилган мақолаларидан «Расоил» мажмуасини туздилар. Сўнгги бувайҳийлар ўзаро жанжаллар оқибатида ер-мулкларидан маҳрум бўла бордилар. Қарийб эллик йил мобайнида кичик-кичик оролиқ подшоҳликлари вужудга келди. Улардан баъзиларининг ўзларини султон деб атаган ҳокимлари (бир-иккитаси) ўз даври тарихида из қолдирдилар, лекин ҳаммаси ҳам мусулмон маданияти тараққиётига маълум даражада ҳисса қўшдилар. Бувайҳийлар сулоласи ўн биринчи аср ўрталаригача, салжуқийлар тахтдан ағдарилгунларига қадар давом этди.

Кичик подшоҳликлар (1023 — 1096-йиллар). Кичик оралиқ подшоҳликларини муайян араб қабилалари вужудга келтирдилар. Мўсул билан Ҳалаб ўртасида бани Таълиб томонидан асос солинган дастлабки қироллик Ҳамдоний авлоди номи билан юритиларди. Шу наслнинг энг донгдор султони Сайф уд-Давла византияликларга қарши ғазовот урушларини муваффақиятли олиб борди. Ўз вақтида маданиятнинг ажойиб ўчоғи саналиб келган унинг саройида буюк араб шоири ал-Мутанабий ижод қилди. Кейинроқ Ҳалабда кичик бир сулола пайдо бўлди. Бани Қалб асос солган бу сулола вакиллари жанговар кишилар бўлиб, 60 йил мобайнида мирдасийлар деб ном олган кучли қўшниларига рақобатда бўлиб келдилар. Мўсул ҳамдонийлардан бўлган бани Таълибни ва бани Қалб сулоласи анча узоқ, яъни юз йилдан кўпроқ сақланиб турди. Ўз қироллиги ва сарҳадларини Алеппо ва ундан ҳам нарига кенгайтирган буюк жангчи Султон Муслим ибн Қурайш энг таниқли ҳокимларидан бўлди. Абдул Али ибн Марван исмли бир курди кимса Мўсулдан ғарбда, Диёрбакирда яна бир кичик подшохликка пойдевор қўйди. Номи ҳам унга нисбат берилиб, марванийлар деб аталган бу сулола юз йилга яқин яшади. Ҳамданийлар ўрнига келган укалийлар қаторига марванийларни ҳам буюк салжуқийлар таслим этдилар.

Салжуқийларга қадар бўлган Ислом дунёси. Ҳали турклар мусулмон тарихида дастлаб пайдо бўлишларидан анча илгари аббосийлар сулоласи инқирозга юз тутган эди. Тоҳирийлардан тортиб бувайҳийларгача бўлган бошқа подшоҳликлар, айрим истисноларни ҳисобга олмаганда, юксак сиёсат майдонидан чиқиб кетишган ёки кетмоқда эдилар. Испаниядаги араблар заифлашиб, барбарлар эса кучга тўлишаётганди. Фотимийлар Ифриқияда деярли юз йил юрт сўрадилар. Ислом дунёсида шиалар ва суннийларнинг мутаносиб гуруҳи ўзига хос хусусиятга эга эди. Суннийлар Испанияда ҳукм суришар, Фотимий шиалари эса Шимолий Африқони эгаллаган эдилар. Диёрбакир батамом суннийларга мансуб бўлса, бувайҳий шиалари Ироқ ва Форсда ҳукмронлик қилишарди. Трансоксиания батамом суннийлар ихтиёрига ўтди. Албатта, бу гуруҳларнинг ўзаро муносабатларида совуқчилик мавжуд бўлиб, Ислом дунёсига худо берган неъмат — бирлашиб ҳаракат қилиш ғояси қўпол равишда поймол этилаётган эди.

Салжуқийлар — Тўғрул. Бу воқеа ўн биринчи аср бошида (мусулмон йил ҳисобида V асрда), Туркистон чўлларидан туркларнинг қудратли ўғуз қабиласи Трансоксианияга кириб келиб, Бухоро атрофига жойлашган ва Ислом динини қабул қилган бир пайтда юз берди. Эркин тартибларни хушлаганликларидан улар суннийлар мазҳабига қўшилдилар. Раҳнамоларининг исми Салжуқ бўлганлиги боис уларни салжуқ турклари деб атай бошлашди. Серғайрат салжуқийлар тез орада бутун минтақада катта сиёсий аҳамият қозондилар. Уларнинг сардорларидан бири — Салжуқнинг невараси Тўғрулбек ўз қабиласини зафарли юришга бошлаб, дастлаб Хуросонни қўлга киритди. У ерда яхши жойлашиб олгач, қўшинларни уч қисмга ажратаркан, бирига ўзи бош бўлди, қолганларини эса укалари измига топшириб, биргаликда бостириб бориш билан вилоятларни кетма-кет қўлга кирита бошладилар. Ўша пайтда шарқда ғазнавийлар бирдан-бир қудратли куч ҳисобланишарди. Бироқ ўзаро низолардан тинка-мадори қуриган буюк Маҳмуд ворислари ўз жанжаллари билан овора бўлганликларидан янги истилочилик юришини қайтаришни хаёлларига ҳам келтирмасдилар. Ғарбий вилоятларини улар салжуқийларга жангсиз топширишди. Ички олишувлардан заифлашиб қолган бувайҳийлар ҳам салжуқийларга қаршилик кўрсата олмадилар. 1055 йилга келиб Тўғрул халифаликнинг ғарбий ярмига эга бўлиб олди. Яна бир йил ўтгач, у Бағдодга юриш қилган пайтда турк додхоси ал-Басасирий пойтахтда эди. Унинг салжуқийлар олдига тушиб чопқиллашини кўрган халифа миясидан «ниҳоят, шундан ҳам қутуладиган кун ҳам бор экан-а», деган фикр ўтади. У, сунний мазҳабига мансуб бўлган салжуқийлар мени ҳам ҳурматиззат қилишиб, янада юксакроқ лавозимга ўтқазиб қўйсалар керак, деб ўйлади. Айни шу илинжда Тўғрулни қувонч билан қарши олиб, 1056 йилда унга «Амир уш-Шарқ ал-Ғарб» («Машриқ ва Мағриб амири») унвонини инъом қилди.

(Давоми бор).

ЎҚИТУВЧИ ЁН ДАФТАРИГА

Республикамизда шахсий томорқа хўжаликлари ривож топиб, ўтган йилнинг ўзидагина уларда 36,4 минг тонна гўшт, 95,7 минг тонна сут етиштирилди. Бу республикамизда тайёрланган гўштнинг бешдан бир қисмини, сутнинг эса 11 фоизини ташкил этади.

●

Ўзбекистон Президентининг қишлоқ аҳолисини ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш борасидаги фармонларининг изчил амалга оширилиши туфайли кейинги икки ярим йил мобайнида 7,3 минг километр водопровод ва 11 минг километрдан зиёд газ тармоқлари ишга туширилди. 293,4 минг-та уй ва квартира газлаштирилди.

●

Ҳозир республикамизнинг барча турдаги мактабларнинг ўқитувчилари, фан ва соғлиқни сақлаш ходимлари, талабалар ва нафақачилар турли имтиёзлардан баҳраманд бўлмоқдалар. Бюджет ҳисобидаги муассасалар ходимлари иш ҳақини ошириш ҳақидаги талабларнинг бажарилиши жумҳуриятимиз аҳолиси турмуш даражасини МДҲ мамлакатларидагига қараганда анча юқори сақлаб туриш имконини бермоқда.

ИЛҲОМ ЧАШМАЛАРИ

Алишер Навоий номли Давлат Академик катта театрида Мирobod тумани ўқитувчи ва боғча болаларининг «Илҳом чашмалари-93» кўрик-танлови бўлиб ўтди.

Серфайз бу даргоҳга тумандаги 17 мактаб, 23 боғча болалар боғчаси, болалар ва ўсмирлар ижодиёти марказидан келган ёш ҳаваскорлар йиғилишди.

Тантана «Ўзбекистон мадҳияси»ни ижро этиш билан бошланди. Шундан сўнг талантлар бир-бир чиқиб ўз маҳоратларини намойиш қилдилар. Ижро этилган хор, куй, қўшиқлар, рақслардан кўриниб турибдики, Миробод тумани халқ таълими фидойилари бу ишга астойдил меҳнат сарф қилганлар.

Шунингдек, ўқитувчи ва ўқувчилар, тарбиячи ва тарбияланувчилар тайёрлаб келган бешик, турли ёғоч ўймакорлик буюмлари, кўрпа-ёстиқлар, қизлар тўқиган, тиккан нарсалар, макраме ва ўйинчоқлар йиғилганларнинг барчасига манзур бўлди.

Ҳайъат аъзолари 40 мактаб ва боғчанинг ишини маъқул топиб, 10 баллдан баҳолади. Қолганлар ҳам меҳнатларига яраша 8—9 балл олдилар.

Фурсатдан фойдаланиб туман халқ таълими бўлими мудираси Баҳринисо Жўрақуловадан кўрик-танлов ҳақида фикрларини сўрадик.

— Тошкент шаҳри бўйича ўтказилаётган «Илҳом чашмалари-93» кўрик-танловининг асл мақсади — болалар ва ўсмирлар орасидан ёш талантларни аниқлаш. — Қолаверса, бундай тадбирлар болажонларимизга эстетик завқ бағишлайди, — маънавий озуқа беради. — дейди у.

— Ҳа, эзгулик жамиятнинг порлоқ истиқболини белгилайди. Зеро, бугунда учқун бўлиб сачраган «Ғунча» келгусида ўзбек санъати осмонининг ёрқин юлдузлари бўлиши мумкин.

Ш. НОРҚУЛОВА.

Суратларда «Илҳом чашмалари» кўрик-танловидан лавҳалар.

В. КИРИЛЛОВ тасвири

ОНАМ ЎРНИДА ОНАМСИЗ

ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИ

Душанбе — Тошкент поездидан Қарши вокзалида тушдим. Йўл-йўлакай қишлоғимга кириш, онаизоримни кўриб ўтиш ниятида эдим. Тонг ғира-шира ёришиб келарди. Вокзал биноси ҳар доимгидек гавжум. Ўриндиқларда ўтирганларнинг бири уйғоқ, бири мудроқ, яна бировлар эса... Тонг отишини кутишга тўғри келди. Ёнимда бир нуқтага термулган к ў й и ориққина кампир ўтирарди. Салом бергандим, алик ҳам олмади. Тўғрироғи, у келиб ўтирганимни сезмади. Бир пайт уни қаттиқ йўтал тутди.

— Шамоллаб қолибсизку, бувижон!.

— Ховосда, вокзалда икки соат ўтирдим. Совуқ олибди шекилли, — деди кампир иягини силаб.

Секингина разм солдим. Унинг ёши 70 лар атрофида эди.

— Қаёққа томон борасиз, болам?!

— Қамашига. Сиз-чи?

— Мен Яккабоғга.

— Йўлимиз деярли бир экан. Тонг отсин, автовокзалга бирга кетамиз. Ўзим сизни Яккабоғга борадиган автобусга ўтқазиб юбораман.

— Илоё тупроқ олсангиз, олтин бўлсин! — дуо қилди у томирлари бўртиб турган, серқадоқ қўлларини юзига тортиб.

Кампир ғамгин эди. Чуқур ботиқ кўзлари, оппоққина қиёфаси мунис, беозор momomни эслатарди. Кексаларни яхши кўраман. Мўлтираб боқувчи, эгик қоматли, мунғайган кексаларга боқсам дилимни ҳад-ҳудудсиз меҳр-шафқат қамрайди. Негалигини ўзим ҳам билмайман. Бу кампирга нисбатан ҳам дилимда меҳр жўшди шекилли, беихтиёр, унинг меҳрибонига айланиб қолдим.

— Яккабоғликмисиз, бувижон?

— Қағда, болам. Ховосданман.

— Меҳмонга боряпсизми?

У жим бўлиб қолди. Кўкимтир, юпқа лаблари титраб, кўзлари жиққа ёшга тўлди.

— Қариялар уйига кетяпман, болам, — деди чуқур нафас олиб.

Кўнглим бирдан ғаш тортди.

— Фарзандларингиз борми?

— Бор. Бир ўғил, бир қизим бор. Қизим Тошкентда яшайди. «Куёв — ёв» деганлари ҳақ экан. Қизимникига сиғмадим. Ўғлим Ховосда магазинчи бўлиб ишлайди. Боласи тушмагур раҳматли отасига тортмади. Билмадим, кимга ўхшайди у. Хотинининг гапидан чиқмайди. Уникида кўрган куним қурсин, болам. Келиним ўтирсам ўпоқ, турсам сўпоқ, — деб кун бермади. Ахийри уйдан чиқариб ҳайдади.

— Ўғлингиз-чи?..

— Индамади. Кеча вокзалга ўзи чиқариб поездга ўтқазиб юборди.

Шунда кўнглим ойнаси чил-чил синиб кетганини ҳис этдим.

Бир умид бағишлаб нурафшон тонг отди. Субҳидамнинг сарин еллари димоғимга ҳузурбахш ором бағишлар, кампир етим қўзидеккина бўлиб ортимдан эргашиб борарди. Автовокзалга етиб келиб кампирнинг қора жомадони ва бўз қопини бўш ўриндиққа қўйдим. Масофа унчалик олис бўлмасада, шўрлик кампир ҳориб, қора терга тушиб кетибди. Келасолиб ўриндиққа ўзини ташлади. Қопга бошини қўйганича юм-юм йиғлай бошлади. У узоқ йиғлади. Овута олмадим. У болаларининг мурғак болалик йилларини, бахтиёр, ўтли ёшлигини эслар, ўтган кунлар гўё тушдек бўлиб туюларди. Автобус ҳам ҳадеганда кела қолмади. Кампир эса жимиб қолди. Назаримда у чарчаб ухлаб қолганди.

Инсон табиати қизиқ. На совуққа чидайди, на иссиққа. Ҳалигина поездда иссиқдан бўғилиб кетай деб ўтирган эдим. Энди бўлса совуқдан дийдирайман. Яхши ва ёмон одамлар ҳақида ўйлайман. Ҳамма болалар яхши бўлиб туғилади. Уларнинг барчаси ҳам тонгги шудрингдек мусаффо, соф, суюмли. Аммо улғайишганида эса яхши ва ёмонга айланиб қолишади. Шу кампирнинг ўғли ва қизи ҳам болалигида нечоғлик беғубор бўлишган. Ш ў р л и к онаизор ўзи емай едириб, киймай кийдириб ўстирган полопонларининг бугунги оқибатсизлигини ўшанда туш кўрибдими. Кампирнинг ўғлига болалигида «Сен катта бўлганингда онангни уйингдан ҳайдайсан, дейишганида, албатта, у: «Йўқ, йўқ, ундай деманг. Мен онажонимни ҳеч қачон уйимдан ҳайдамайман. Ҳамиша бошимда кўтариб юраман», — деб жавоб бериши аниқ эди. Энди бўлса у онасини уйидан ҳайдаб, қариялар уйига жўнатиб ўтирибди. Бунинг илдизи қаерда? Социал муҳитдан излаймизми ёки инсон характерининг ўзидан. Қайси замонда ўзбек кексайган ота-онасини уйидан ҳайдаган. Бу бугунги кунда инсон маънавиятининг қашшоқлашиб кетаётганидан эмасмикин?

Тугалсиз хаёллар оғушига ғарқ бўлиб ўтирсам, таниш бир йигит келиб салом берди. У яккабоғлик эди. Ундан кампирни қариялар уйига кузатиб қўйишини сўрадим. Йигит хомуш бўлиб қолди.

— Фарзандлари йўқ эканми, опа?

— Бор, лекин оқибатсиз экан-да.

Йигит ёмон сўкинди. Кейин хижолат бўлиб узр сўради.

— Ўғли йигитман, деб энди қандай бошини кўтариб юради. Ховосга Тошкент яқин, нега бизнинг Яккабоғга жўнатишибди-а, опа?

— Тошкентдаги қариялар уйида жой йўқ эмиш.

— Эй, тавба! — деди йигит маъюс. Бу пайт кампир ўрнидан туриб ўтириб олган эди.

Йигит югуриб қаёққадир кетди ва бир оздан сўнг қатиқланган бир коса угра ош, иссиққина бир дона нон кўтариб келди.

— Олинг, онажон, қорнингиз очгандир. Мен сизни истаган жойингизга элтиб қўяман. Агар рози бўлсангиз, уйимга олиб кетаман. Келинингиз хизматингизни қилади. Менинг онам гўдаклигимда ўлиб кетган, онасизлик буюк армоним. Онам ўрнида онам бўласиз, онажон! Сизни бошимда кўтариб юраман! — дерди кўзлари ёшланиб йигит.

Улар жўнаб кетган автобус кетидан узоқ термулиб қолдим...

Шарофат ИСКАНДАР қизи.

СПОРТ

МАҲОРАТЛИЛАР ТАНЛОВИ

Пойтахтимизнинг «Меҳнат резервлари» спорт комплексида Наврўз шодиёнасига бағишлаб танлов бўлиб ўтди. Чилонзор туман халқ таълими бўлими, Чилонзор маҳалла қўмитаси, реле-автоматика заводининг ташаббуси билан 162-ўрта мактаб ўқувчилари ўзларининг абжирликлари, маҳоратларини кўрсатишди.

Беллашувда 1 — 11-синф ўқувчиларидан иборат жами 20 та команда иштирок этди. Мусобақани 1-синф ўқувчилари миллий кураш билан бошлаб бердилар. «Қалдирғоч», «Гуллола», «Бойчечак» ва «Булбулча» командалари эса югуриш, коптокни бир-бирига ошириш, болалар аравачасида бола олиб юриш, онага гул тақдим этиш, самокатда учиш мусобақаларини ўтказишди. Ҳар бир командада 12 нафардан ўқувчи иштирок этган мазкур беллашувда «Булбулча» командаси ғолиб чиқди.

Мазкур мусобақани ўтказишда мактабнинг жисмоний тарбия ўқитувчиси, бокс бўйича собиқ СССР спорт устаси Қодир Исмоилов ҳамда мактабнинг тарбиявий ишлар бўйича директор ўринбосари Лутфулла Муҳаммаджоновнинг ҳиссалари катта бўлди.

Д. ХЎЖАЕВА.

Бош муҳаррир Саъдулла ҲАКИМ.

«Маориф» кичик корхонаси корхона ходими М. Мирзакаримовга қизи МУҲАРРАМ бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Педагогика жамияти

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул секретарь — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-55-58, 52-35.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000040. Буюртма Г—133. 119179 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А 2. Босишга топшириш вақти 20.00

ИНДЕКС: 64595. Босишга топширилди 18.00.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

123456